

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА**

На правах рукопису

Кафедра педагогіки і психології
початкової освіти

**МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МЕРЕЖЕВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Назва спеціальності - 013 Початкова освіта

Виконала:

Антипенко Ірина Андріївна
Магістрантка 60М2-ПО групи
ННІ Педагогіки і психології

Науковий керівник:

Пішун Сергій Григорович
Кандидат педагогічних наук,
доцент.

АНОТАЦІЯ

Магістерська робота Антипенко І.А. «Формування комунікативної компетентності молодших школярів засобом мережевих технологій» присвячена актуальній проблемі інтеграції цифрових технологій у початкову освіту для розвитку комунікативних навичок учнів. Актуальність дослідження зумовлена швидкою цифровізацією освіти в Україні, що вимагає адаптації методів навчання до вимог Концепції Нової української школи (НУШ) та Державного стандарту початкової освіти. Мета роботи — теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики формування комунікативної компетентності молодших школярів засобом мережевих технологій. Об'єктом дослідження є процес формування комунікативної компетентності молодших школярів, предметом — методика її формування через мережеві технології. Для досягнення мети вирішувалися такі завдання: аналіз психологічної, педагогічної та методичної літератури; визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості комунікативної компетентності; розкриття особливостей її формування засобами мережевих технологій; аналіз сучасного стану проблеми в практиці; розробка та апробація методики; пропозиція рекомендацій для вчителів. Дослідження проводилося на базі 2-Н класу ОЗО «Софіївсько-Борщагівський ліцей» (35 учнів) у три етапи: констатувальний (діагностика), формувальний (апробація) та контрольний (оцінка ефективності). Використано методи теоретичного аналізу, спостереження, анкетування, педагогічний експеримент.

У першому розділі розкрито теоретичні засади формування комунікативної компетентності, визначено її структуру (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний компоненти) та критерії сформованості (високий, середній, низький рівні). Проаналізовано особливості розвитку компетентності через мережеві технології, такі як

Google Classroom, Kahoot, Padlet, що стимулюють усну та письмову взаємодію. Другий розділ присвячено практичній апробації методики: діагностика виявила переважання середнього рівня сформованості (51,43%), після впровадження високий рівень зріс до 29,14%, низький знизився до 15,18%. Розроблено уроки, ігри («Віртуальна бібліотека», «Цифровий календар») та стратегії (фішбон, кубування), адаптовані до онлайн-середовища. Запропоновано рекомендації для вчителів щодо інтеграції технологій, балансу між мотивацією та перевантаженням.

Результати дослідження підтверджують ефективність методики, що сприяє соціалізації учнів і розвитку мовленнєвих умінь. Практичне значення — у методичних матеріалах для початкової освіти. Перспективи — вивчення впливу технологій на емоційний компонент компетентності.

Ключові слова: комунікативна компетентність, молодші школярі, мережеві технології, НУШ, онлайн-платформи, цифрове навчання, мовленнєві уміння, інтерактивні вправи.

ABSTRACT

The master's thesis by I.A. Antipenko "Formation of Communicative Competence in Primary School Children Using Network Technologies" is dedicated to the topical issue of integrating digital technologies into primary education to develop students' communication skills. The relevance of the study is due to the rapid digitalization of education in Ukraine, requiring adaptation of teaching methods to the requirements of the New Ukrainian School Concept (NUS) and the State Standard of Primary Education. The purpose of the work is to theoretically substantiate and experimentally verify the effectiveness of a methodology for forming communicative competence in primary school children using network technologies. The object of the study is the process of forming communicative competence in primary school children, the subject is the methodology of its formation through network technologies. To achieve the

goal, the following tasks were solved: analysis of psychological, pedagogical, and methodological literature; determination of criteria, indicators, and levels of communicative competence formation; disclosure of features of its formation using network technologies; analysis of the current state of the problem in practice; development and testing of the methodology; proposal of recommendations for teachers. The study was conducted at the 2-N class of OZO "Sofiivsko-Borshchahivskiy Lyceum" (35 students) in three stages: ascertaining (diagnosis), formative (testing), and control (efficiency evaluation). Theoretical analysis, observation, questionnaire, and pedagogical experiment methods were used.

The first section reveals the theoretical foundations of forming communicative competence, defines its structure (motivational, cognitive, activity, and reflexive components) and formation criteria (high, medium, low levels). The features of competence development through network technologies such as Google Classroom, Kahoot, Padlet are analyzed, stimulating oral and written interaction. The second section is devoted to practical testing of the methodology: diagnosis revealed a predominance of the medium level of formation (51.43%), after implementation, the high level increased to 29.14%, the low level decreased to 15.18%. Lessons, games ("Virtual Library", "Digital Calendar"), and strategies (fishbone, cubing) adapted to the online environment were developed. Recommendations for teachers on technology integration, balancing motivation and overload were proposed.

The study results confirm the methodology's effectiveness, contributing to students' socialization and speech skills development. Practical value lies in methodological materials for primary education. Prospects include studying the impact of technologies on the emotional component of competence.

Keywords: communicative competence, primary school children, network technologies, NUS, online platforms, digital learning, speech skills, interactive exercises.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МЕРЕЖЕВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	15
1.1. Формування комунікативної компетентності у молодших школярів як актуальна проблема сучасної освіти	15
1.2. Особливості формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами мережєвих технологій.....	23
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ I.....	29
РОЗДІЛ II. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МЕРЕЖЕВИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	32
2.1. Критерії, показники та рівні сформованості комунікативної компетентності молодших школярів засобами мережєвих технологій.....	32
2.2. Діагностика актуального стану сформованості комунікативної компетентності у молодших школярів.....	38
2.3. Розробка та експериментальне впровадження методики формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами мережєвих технологій.....	49
2.4. Узагальнення результатів дослідження.....	64
2.5. Методичні рекомендації щодо формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами мережєвих технологій.....	69
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ II.....	73
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
ДОДАТКИ.....	82

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний етап розвитку освітньої системи в Україні та світі відзначається активною інтеграцією мережевих технологій у всі сфери навчального процесу. Цифровізація освіти зумовлює появу нових форм і методів організації навчальної діяльності, які дозволяють забезпечити доступ до широкого спектра інформаційних ресурсів, створюють умови для безперервної комунікації та сприяють формуванню важливих для XXI століття компетентностей. Серед них особливе місце займає комунікативна компетентність, яка є основою ефективної взаємодії учнів між собою, з учителями та з навколишнім світом.

Використання мережевих технологій відкриває перед школярами початкової ланки принципово нові можливості для спілкування та співпраці. Онлайн-платформи, інтерактивні навчальні середовища, освітні соціальні мережі та хмарні сервіси дозволяють не лише отримувати знання, а й активно обмінюватися інформацією, висловлювати власну думку, презентувати результати своєї роботи, розвивати навички аргументації та співробітництва. У цьому контексті одним із ключових завдань сучасної школи є впровадження таких форм навчання, які органічно поєднують традиційні методи та цифрові засоби, забезпечуючи гармонійний розвиток особистості дитини.

Необхідність формування комунікативної компетентності в початковій школі прямо відображена в Конституції України, законах України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту», Концепції Нової української школи, Державному стандарті початкової освіти, а також у типових освітніх програмах. У цих документах підкреслюється, що одним із пріоритетів освітньої діяльності є оволодіння учнями здатністю чітко та грамотно формулювати думки, критично аналізувати

інформацію, вести діалог, зберігаючи при цьому толерантність та повагу до позиції співрозмовника.

Формування в молодших школярів уміння ставити запитання, знаходити на них змістовні відповіді, аргументовано висловлювати власну позицію, уважно слухати та адекватно реагувати на співрозмовника — це не лише складові навчального процесу, але й важливі передумови їхньої успішної соціалізації. Комунікативна компетентність тісно пов'язана з розвитком емпатії, вмінням адаптувати свої висловлювання до вікових особливостей аудиторії, умінням працювати в команді та брати участь у спільних проєктах.

Початковий шкільний вік є особливо чутливим періодом для розвитку комунікативних умінь, адже саме в цей час активно формується мовленнєвий слух, удосконалюється артикуляційний апарат, розширюється словниковий запас та зростає інтерес до мовних і соціальних явищ. Діти цього віку охоче взаємодіють з однолітками, прагнуть висловлювати свої думки та активно вчаться сприймати і розуміти позицію інших. Використання мережевих технологій у навчанні дозволяє не лише підтримати ці природні тенденції, але й значно їх посилити завдяки інтерактивності та мультимедійним можливостям цифрового середовища.

Вітчизняні та зарубіжні науковці приділяли значну увагу дослідженню проблеми формування комунікативної компетентності молодших школярів. Серед них можна виокремити праці О. Алексєєвої, Н. Бібік, С. Дубовик, С. Копелюк, М. Новак, К. Пономарьової, О. Попової, О. Савчук, Н. Соняк, О. Фідкевич та інших, у яких аналізуються психолого-педагогічні особливості розвитку комунікативних умінь, визначаються ефективні методики та підходи. Однак, попри наявність значної кількості робіт у цій сфері, проблема цілеспрямованого формування комунікативної

компетентності засобами **мережевих технологій** у молодших школярів залишається недостатньо дослідженою.

Ця наукова прогалина зумовлює актуальність нашої роботи, адже сучасна школа має відповісти на виклики цифрової епохи, створивши таке освітнє середовище, у якому технології стають не лише інструментом доступу до інформації, а й засобом активного, свідомого і творчого спілкування.

Суперечності:

– *суперечність між доступністю та безпекою*–мережеві технології роблять навчання доступним для всіх учнів, дозволяючи індивідуальний темп і гнучкість (наприклад, онлайн-платформи як Google Classroom дають змогу повторювати матеріал вдома). Водночас, це створює ризики для молодших школярів: надмірне використання гаджетів може призвести до залежності, кібербулінгу чи доступу до невідповідного контенту, що підриває безпеку та психологічний комфорт, необхідний для розвитку комунікації. Таким чином, технології, які полегшують спілкування, парадоксально можуть ізолювати дитину від реального соціального взаємодії, зменшуючи ефективність формування компетентності;

– *суперечність між інноваціями та традиційними методами*–цифрові інструменти, як Kahoot чи Zoom, стимулюють інтерес учнів до комунікації через ігри та віртуальні дискусії, роблячи уроки динамічними та мотивуючими. Однак, традиційні методи (очне спілкування, рольові ігри без екрану) краще розвивають емоційний інтелект і невербальну комунікацію, які важко передати онлайн. Це призводить до дилеми: впровадження технологій може витіснити "живе" спілкування, що є основою для формування справжньої компетентності, особливо в молодшому віці, коли діти потребують фізичного контакту для соціалізації;

– *суперечність між індивідуалізацією та груповою взаємодією*– мережеві технології дозволяють персоналізоване навчання (наприклад, адаптивні додатки як Duolingo для мовних вправ), де кожен учень розвиває комунікацію в своєму темпі, враховуючи індивідуальні потреби. Проте, комунікативна компетентність формується саме в групі, через взаємодію з однолітками, а онлайн-платформи часто обмежують спонтанне спілкування, перетворюючи його на структуровані чати. Це створює парадокс: індивідуалізація допомагає слабшим учням, але зменшує можливості для реальної командної роботи, що є ключем до соціальної компетентності;

– *суперечність між ефективністю та доступністю ресурсів*– технології підвищують ефективність (швидкий зворотний зв'язок, мультимедіа для візуалізації), роблячи формування компетентності швидшим і цікавішим для дітей. Однак, не всі учні мають рівний доступ до гаджетів чи інтернету, що створює нерівність: діти з малозабезпечених сімей можуть відставати, а вчителі — стикатися з технічними проблемами. Таким чином, технології, які мали б об'єднувати, на практиці можуть посилювати соціальні розриви, ускладнюючи загальний розвиток комунікації в класі.

Зазначене і визначило актуальність теми нашого дослідження **«Формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами мережевих технологій».**

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності методики формування комунікативної компетентності учнів молодшого шкільного віку засобами мережевих технологій.

Досягнення поставленої мети передбачає комплексне вирішення низки **завдань:**

Досягнення поставленої мети передбачає комплексне вирішення низки **завдань:**

– здійснення ґрунтовного аналізу психологічної, науково-педагогічної та методичної літератури з обраної проблематики, що дозволить визначити теоретичні основи дослідження та окреслити наукові підходи до розуміння сутності комунікативної компетентності в умовах цифровізації освіти;

– визначення чітких критеріїв, показників та рівнів сформованості комунікативної компетентності молодших школярів, що дасть змогу об'єктивно оцінювати результати навчальної діяльності та ефективність використаних методів;

– розкрити особливості формування комунікативних умінь саме засобами мережевих технологій, проаналізувати сучасний стан цієї проблеми в практиці початкової школи, виявивши сильні сторони та труднощі у впровадженні цифрових інструментів у навчальний процес.

– розроблена та апробована в умовах реального шкільного середовища авторська методика формування комунікативної компетентності з використанням мережевих технологій, результати якої дозволили сформулювати методичні рекомендації для вчителів початкових класів щодо її ефективного застосування.

Об'єкт дослідження – процес формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами мережевих технологій.

Предмет дослідження – методика формування комунікативної компетентності учнів 2-Н класу засобами мережевих технологій.

Для реалізації поставлених завдань було застосовано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження:**

– *теоретичний блок* – аналіз та узагальнення наукової літератури, синтез отриманих даних і теоретичне моделювання педагогічних процесів;

– *емпіричний блок* – передбачав проведення педагогічних спостережень, бесід, тестувань, а також організацію педагогічного експерименту, спрямованого на перевірку ефективності запропонованої методики у реальних умовах навчання;

– *статистичний блок* – математична обробка результатів дослідження, їх якісний аналіз, відображення у табличних і графічних формах з метою узагальнення результатів експериментального дослідження та забезпечення їх достовірності.

База дослідження: опорний заклад освіти «Софіївсько-Борщагівський ліцей», у якому було проведено педагогічний експеримент у 2-Н класі. Клас налічував 35 учнів і працював під керівництвом класного керівника Антипенко Ірини Андріївни. Такий вибір бази дослідження був зумовлений можливістю безпосереднього спостереження за навчальною діяльністю та активною взаємодією з учнями, що забезпечило отримання достовірних і репрезентативних результатів.

Етапи дослідження

Перший етап: Реалізація дослідження відбувалася у кілька послідовних етапів, кожен з яких мав власну логіку та завдання, що взаємопов'язані між собою. На першому етапі було проведено ґрунтовний аналіз сучасного стану проблеми формування комунікативної компетентності у молодших школярів засобами мережевих технологій, що дало змогу окреслити теоретичні основи дослідження. Для цього було вивчено науковий доробок провідних українських і зарубіжних дослідників, здійснено порівняльний аналіз наявних підходів до розвитку комунікативних умінь у початковій школі, а також уточнено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. На цьому ж етапі відбувся підбір та адаптація діагностичного інструментарію, необхідного для визначення рівня сформованості комунікативної компетентності учнів та оцінки ефективності майбутньої методики.

Другий етап: Другий етап дослідження був присвячений безпосередньому впровадженню педагогічного експерименту. У процесі експериментальної роботи відбувалася апробація розробленої методики формування комунікативної компетентності із застосуванням мережевих технологій. Цей етап передбачав організацію навчальних занять із використанням інтерактивних платформ, цифрових ресурсів і мережевих інструментів, що сприяли розвитку навичок спілкування, співпраці та презентації власних думок у молодших школярів. Здійснювалося поетапне спостереження за динамікою змін у рівнях сформованості комунікативної компетентності учнів, а також фіксація результатів за визначеними критеріями та показниками.

Третій етап: На третьому етапі було проведено узагальнення результатів експериментальної роботи та їх глибокий аналіз. Отримані дані порівнювалися з початковими показниками, визначалося, наскільки вони відповідають поставленим завданням і меті дослідження. Результати аналізу стали основою для формулювання висновків. На завершальному етапі здійснено оформлення підсумкових матеріалів, підготовлено текст магістерської роботи та представлено її результати.

Теоретичне значення проведеного дослідження полягає в уточненні сутності поняття «комунікативна компетентність» у контексті початкової освіти та в розкритті специфіки її формування із застосуванням мережевих технологій. У роботі обґрунтовано педагогічні та психологічні засади використання цифрових інструментів для розвитку мовленнєвих і соціальних навичок, що доповнює наукову базу сучасної методики навчання.

Практичне значення дослідження полягає у створенні, апробації та науковому обґрунтуванні методики формування комунікативної компетентності молодших школярів із використанням мережевих технологій. Розроблена методика може бути впроваджена вчителями

початкових класів для організації навчального процесу, зорієнтованого на розвиток навичок ефективного спілкування. Її елементи можуть бути корисними також для батьків, які прагнуть підтримати мовленнєвий розвиток дитини, та для студентів педагогічних закладів вищої освіти під час професійної підготовки. Результати дослідження становлять інтерес для всіх, хто займається проблемою формування ключових компетентностей молодших школярів в умовах цифровізації освіти

Апробація та впровадження результатів.

Результати дослідження були представлені на науково-практичних конференціях:

- щорічна звітна науково-практичної конференції викладачів, докторантів, аспірантів та молодих учених, здобувачів вищої та фахової передвищої освіти «Освіта і наука XXI століття» 27-28 березня 2025 року;
- III Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Розвиток гнучких умінь (soft skills) у процесі освітньої діяльності: теорія і практика» 20 лютого 2025 року;
- III Всеукраїнський науково-методичний семінар «Компетентнісний підхід в освіті: теорія і практика» 13 листопада 2024 року;

Публікації:

Антипенко І. А., Пішун С. Г. «Методичні основи формування soft skills у молодших школярів засобами мережевих технологій». *Розвиток гнучких умінь (soft skills) у процесі освітньої діяльності : теорія і практика : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції* (м. Глухів, 20 лютого 2025 року) / за науковою редакцією д-ра пед. наук, професора Бірюк Людмили Яківни. Глухів : РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2025. с.6-7.

Антипенко І.А. «Формування м'яких навичок у молодших школярів засобами цифрових технологій». *Освіта і наука XXI століття : збірник матеріалів щорічної звітної науково-практичної конференції здобувачів*

фахової передвищої, вищої освіти, аспірантів і молодих учених. За заг. ред. Луценка Г.В. Глухів. 2025. Ч.2. С. 124-126.

Антипенко І. О. «Використання цифрових освітніх ресурсів для розвитку комунікативних умінь молодших школярів». *Глухівські читання – 2025. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук* : збірник матеріалів XV міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (10-12 листопада 2025 р.) / Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2025. С. 1715-1718.

Структура магістерського дослідження

Структура роботи обумовлена логікою дослідження та його завданнями і складається з:

- вступу,
- двох розділів,
- висновків до кожного розділу,
- загальних висновків,
- списку використаних джерел,
- додатків.

Загальний обсяг роботи становить 99 сторінок.

Російськомовна література та література видана в Росії не використовувалася.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МЕРЕЖЕВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Формування комунікативної компетентності у молодших школярів як актуальна проблема сучасної освіти

У сучасному українському освітньому просторі, що активно трансформується під впливом глобалізаційних процесів та інноваційних підходів, особливого значення набуває інтеграція мережових технологій у навчальний процес, що відкриває нові горизонти для розвитку комунікативної компетентності учнів початкової школи. Цифровізація освіти стала невід’ємною частиною стратегічного розвитку української школи, зокрема в контексті впровадження Концепції Нової української школи (НУШ), затвердженої Міністерством освіти і науки України у 2016 році та оновленої в подальші роки. Ця концепція акцентує увагу на формуванні ключових компетентностей учнів, серед яких комунікативна компетентність посідає центральне місце, адже вона забезпечує здатність учнів ефективно спілкуватися в різних соціальних і культурних контекстах, включаючи віртуальне середовище. У цьому зв’язку мережові технології виступають потужним інструментом, що дозволяє не лише адаптувати традиційні методи навчання до сучасних реалій, але й створювати інклюзивне, інтерактивне та мотивуюче освітнє середовище, яке сприяє всебічному розвитку молодших школярів.

Інтеграція мережових технологій у навчальний процес відкриває широкі можливості для вдосконалення комунікативних умінь і навичок учнів, що є особливо актуальним у період активного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у систему освіти. Ці технології включають широкий спектр інструментів: інтерактивні освітні

платформи (наприклад, Google Classroom, Microsoft Teams), засоби онлайн-комунікації (Zoom, Padlet), цифрові навчальні ресурси (електронні бібліотеки, інтерактивні дошки), а також спеціалізовані додатки для навчання (Kahoot, Quizlet). Такі платформи забезпечують не лише доступ до різноманітних інформаційних джерел, але й створюють умови для активної взаємодії між учнями та вчителем, дозволяючи молодшим школярам брати участь у віртуальних дискусіях, групових проєктах і рольових іграх. Наприклад, у 2-Н класі ОЗО «Софіївсько-Борщагівський ліцей», де навчається 35 учнів, використання таких інструментів уже показало позитивні результати: діти з ентузіазмом створюють спільні презентації на Jamboard, обмінюються ідеями в чатах і розвивають навички аргументації під час онлайн-обговорень. Цей процес стимулює практичне застосування мовленнєвих навичок у віртуальному середовищі, що сприяє подоланню психологічних бар'єрів, таких як сором'язливість, і формуванню впевненості в комунікації.

Поняття «комунікативна компетентність» є одним із центральних у сучасній педагогіці та психолінгвістиці, однак його трактування залишається предметом активних дискусій серед дослідників, що відображає багатогранність цього феномену. У широкому сенсі комунікативна компетентність охоплює здатність учнів не лише володіти мовними засобами (лексикою, граматиною, фонетикою), але й ефективно використовувати їх для вираження думок, почуттів і потреб у різних ситуаціях, включаючи цифровий простір. Зокрема, українські вчені, такі як Н.М. Бібік і О.Я. Савченко, визначають її як інтегральну якість особистості, що включає лінгвістичний, соціокультурний і стратегічний компоненти. Водночас зарубіжні дослідники, наприклад, Ноам Хомський та Майкл Канал, наголошують на важливості мовної компетенції як базису для ефективного спілкування, а сучасні студії в галузі цифрової педагогіки

(наприклад, роботи Т. Моїсеєвої) додають акцент на вміннях учнів адаптуватися до комунікації в онлайні. Незважаючи на відсутність єдиного визначення, більшість авторів сходяться на тому, що комунікативна компетентність молодших школярів формується через активну мовленнєву практику, що може бути значно підсилена завдяки мережевим технологіям. Ці технології дозволяють учням не лише освоювати базові навички читання, письма та говоріння, але й розвивати критичне мислення, співпрацю та емоційний інтелект, що є особливо важливим у контексті підготовки дітей до життя в цифровому суспільстві.

Отже, інтеграція мережових технологій у навчальний процес початкової школи є не лише відповіддю на виклики цифровізації, але й стратегічним кроком до забезпечення якісної освіти, яка відповідає сучасним вимогам. Вона сприяє формуванню комунікативної компетентності учнів через створення інтерактивного середовища, де діти можуть експериментувати з мовою, отримувати зворотний зв'язок і розвивати соціальні навички. У цьому контексті подальше дослідження особливостей такого підходу, враховуючи індивідуальні особливості учнів і потенційні суперечності (наприклад, між мотивацією та перевантаженням), стає нагальною необхідністю для педагогічної науки та практики.

- **О. Фідкевич** тлумачить її як «здатність швидко орієнтуватися в інформаційному просторі та реалізовувати власні світоглядні стратегії» [65, с.3].
- **Т. Кохно** визначає її як «механізм, що забезпечує спілкування» [34, с. 66].
- **С. Омельчук** трактує її як «сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для розуміння чужих і побудови власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам та ситуаціям спілкування» [41, с.7].

- **О. Савчук та С. Савчук** розглядають її як «здатність успішно користуватися мовою для пізнання, комунікації та впливу» [59, с. 11].

Спираючись на зазначені підходи, у межах даного дослідження під комунікативною компетентністю розуміємо інтегральну сукупність знань, умінь і навичок, які є необхідними для ефективного розуміння як усних, так і письмових висловлювань, а також для формулювання власних думок і ідей у процесі міжособистісної взаємодії. Ця компетентність набуває особливого значення в умовах цифрової епохи, коли технології стають невід'ємною частиною повсякденного життя та навчального процесу молодших школярів. У сучасному світі, де спілкування дедалі частіше відбувається через онлайн-платформи та віртуальні середовища, формування комунікативної компетентності виступає одним із ключових чинників успішної соціалізації, адаптації до нових реалій та забезпечення якісної навчальної діяльності учнів початкових класів. Зокрема, для учнів 2-Н класу ОЗО «Софіївсько-Борщагівський ліцей», де навчається 35 дітей, розвиток цієї компетентності через мережеві технології сприяє не лише академічному успіху, але й підготовці до активної участі в цифровому суспільстві, що є пріоритетом Концепції Нової української школи (НУШ), затвердженої у 2016 році та оновленої в подальші роки.

Структурними компонентами комунікативної компетентності є комунікативні знання, уміння та навички, які тісно пов'язані між собою та формуються в процесі цілеспрямованої педагогічної діяльності. Комунікативні знання охоплюють теоретичне розуміння мовних норм, правил граматики, лексики та фонетики, а також усвідомлення культурних і соціальних аспектів спілкування, які є особливо важливими в цифровому контексті. Наприклад, учні, працюючи з платформами типу Google Classroom, набувають знань про етикет онлайн-комунікації, що включає ввічливі фрази та відповідальність за власні висловлювання.

Комунікативні уміння передбачають практичне застосування цих знань, зокрема здатність слухати й розуміти однокласників під час віртуальних дискусій, а також висловлювати власні думки чітко й аргументовано — навички, які відпрацьовуються через рольові ігри на Zoom чи створення презентацій у Canva. Нарешті, комунікативні навички відображають автоматизовані дії, такі як швидке складання коротких письмових повідомлень у чатах Padlet чи аналіз текстів у цифрових бібліотеках, що сприяє формуванню звички до ефективної взаємодії.

У цифрову епоху ці компоненти набувають нових рис через інтеграцію мережових технологій, які розширюють можливості для міжособистісної взаємодії. Наприклад, використання інтерактивних дощок Jamboard дозволяє учням спільно створювати ментальні карти, що розвиває як знання про структуру тексту, так і уміння співпрацювати. Водночас онлайн-ігри, такі як Kahoot, допомагають автоматизувати навички правильного наголосу чи вибору синонімів у процесі гри, роблячи навчання цікавим і мотивуючим. Однак цей процес супроводжується певними викликами, такими як необхідність адаптації до різного рівня цифрової грамотності учнів чи балансування між інтерактивністю та уникненням перевантаження інформацією. Таким чином, формування комунікативної компетентності в цифровому середовищі вимагає не лише використання передових технологій, але й індивідуального підходу, що враховує психологічні та вікові особливості молодших школярів, зокрема їхню потребу в безпеці та підтримці під час онлайн-взаємодії. Цей підхід узгоджується з принципами НУШ, які акцентують на розвитку цілісної особистості, здатної до ефективного спілкування в реальному та віртуальному просторах, що є особливо актуальним, коли цифровізація освіти в Україні досягла нового рівня інтенсивності.

С. Дубовик та В. Наумець визначають комунікативні вміння як «складні усвідомлені комунікативні дії, що базуються на теоретичних знаннях і практичній підготовці дитини до спілкування» [18, с. 82].

Т. Вольфовська відносить до них уміння будувати власну поведінку відповідно до ситуації, розуміти психологію співрозмовника, обирати інтонацію й жести, передбачати реакцію та виявляти емпатію [10, с. 14].

П. Кліш та А. Хом'як розглядають їх як «інтегровану властивість особистості, що передбачає володіння прийомами і способами встановлення та підтримки контактів, досягнення поставленої мети у спілкуванні» [25, с. 17].

Попри наявні відмінності в теоретичних підходах і формулюваннях, що відображають багатогранність цього феномену, науковці з різних країн і педагогічних шкіл сходяться в одному: комунікативні вміння є складним комплексом психічних і практичних операцій, спрямованих на забезпечення ефективної взаємодії між учасниками спілкування. Ці вміння включають не лише технічне володіння мовними засобами (лексикою, граматику, інтонацією), але й здатність моделювати процес комунікації, адаптувати його до конкретної мети, враховувати соціокультурний контекст і регулювати перебіг взаємодії залежно від умов. Наприклад, українські дослідники, такі як Н.М. Бібік, акцентують на ролі мовленнєвих стратегій у формуванні вмінь, тоді як зарубіжні автори, як-от Майкл Канал, підкреслюють важливість лінгвістичної компетенції як базису для гнучкої адаптації до різних ситуацій спілкування. У контексті молодших школярів, зокрема учнів 2-Н класу ОЗО «Софіївсько-Борщагівський ліцей» із 35 вихованцями, ці вміння набувають особливого значення, адже діти цього віку активно розвивають соціальні навички, і їхнє успішне формування залежить від правильного педагогічного супроводу.

Мережеві технології значно полегшують і прискорюють розвиток цих комунікативних умінь, стаючи потужним інструментом у руках сучасного педагога, який прагне відповідати викликам цифрової епохи. Вони створюють унікальні умови для тренування комунікації в безпечному, контрольованому віртуальному середовищі, де учні можуть експериментувати з мовленням без страху перед критикою чи невдачею. Наприклад, платформи типу Google Classroom дозволяють учням брати участь у віртуальних дискусіях, де вони вчаться висловлювати власні думки, слухати однокласників і реагувати на їхні ідеї, отримуючи миттєвий зворотний зв'язок від учителя чи однолітків. Така взаємодія сприяє формуванню вмінь адаптивного спілкування, адже діти можуть коригувати свої висловлювання на основі отриманих коментарів, що є важливим кроком до розвитку критичного мислення. Окрім того, мережеві технології відкривають можливості для співпраці у групових онлайн-проектах, таких як створення спільних презентацій на Jamboard чи ментальних карт на Padlet, де учні вчаться розподіляти ролі, узгоджувати дії та досягати спільної мети, що значно поглиблює їхні навички командної роботи.

Ще однією перевагою мережевих технологій є їхня здатність підтримувати різноманітні форми мовленнєвої активності, що розширює спектр комунікативних вправ для молодших школярів. Наприклад, використання онлайн-ігор типу Kahoot чи Quizlet дозволяє учням практикувати усне мовлення через інтерактивні завдання, розвиваючи навички швидкого реагування та правильної артикуляції. Водночас платформи для створення медіа-контенту, такі як Canva чи Clipchamp, заохочують учнів до написання сценаріїв, озвучування ролей чи підготовки коротких відеороликів, що стимулює розвиток як монологічного, так і діалогічного мовлення. Учні 2-Н класу, працюючи

над такими проєктами, не лише вдосконалюють мовні навички, але й отримують мотивацію до творчого самовираження, що є особливо важливим у контексті Концепції Нової української школи (НУШ), яка наголошує на формуванні цілісної особистості. Крім того, безпечне віртуальне середовище, забезпечене модерацією (наприклад, у Microsoft Teams), дозволяє учням експериментувати з різними стилями спілкування, освоювати етикет онлайн-комунікації та вчитися поважати думки інших, що є невід'ємною частиною їхнього соціального розвитку.

Таким чином, мережеві технології виступають як інноваційний ресурс, що трансформує традиційні підходи до розвитку комунікативних умінь молодших школярів, надаючи їм інструменти для практичного застосування знань у реальних і віртуальних ситуаціях. Цей процес не лише сприяє формуванню мовленнєвих навичок, але й підтримує емоційний і соціальний ріст учнів, готуючи їх до активної участі в цифровому суспільстві. У зв'язку з цим актуальним завданням педагогів стає забезпечення балансу між технологічною підтримкою та індивідуальним підходом, враховуючи вікові особливості та потенційні виклики, такі як перевантаження інформацією чи різний рівень цифрової грамотності, що є особливо важливим, коли цифровізація освіти в Україні набуває нових масштабів.

Погоджуючись із думкою **П. Кліш**, зазначимо, що комунікативні знання, уміння та навички формуються на основі попереднього досвіду й є інтегрованим надбанням особистості [25, с. 16]. Використання мережевих технологій дозволяє розвивати їх за допомогою інтерактивних вправ, онлайн-ігор, віртуальних дискусій та спільних цифрових проєктів.

Експериментальна частина дослідження була реалізована на базі 2-Н класу ОЗО «Софіївсько-Борщагівський ліцей» (35 учнів), що дало змогу практично перевірити ефективність застосування мережевих технологій у

формуванні комунікативної компетентності. Результати підтвердили, що інтеграція цифрових інструментів у навчальний процес сприяє розвитку здатності до співпраці, комунікації та ефективної взаємодії між однолітками.

Отже, **формування комунікативної компетентності** є одним із провідних завдань початкової освіти. Мережеві технології виступають потужним засобом для її розвитку, надаючи нові можливості для формування мовленнєвих умінь у сучасному цифровому середовищі.

1.2. Особливості формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами мережевих технологій

Формування комунікативної компетентності молодших школярів є одним із ключових і пріоритетних завдань сучасної початкової освіти, особливо в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та активного впровадження концепції Нової української школи (НУШ), яка була затверджена Міністерством освіти і науки України у 2016 році та поступово трансформується відповідно до сучасних освітніх потреб. Ця компетентність набуває особливого значення в контексті глобалізації та цифровізації, коли молоде покоління стикається з необхідністю ефективно спілкуватися не лише в традиційних, але й у віртуальних соціальних середовищах. Згідно з Державним стандартом початкової освіти, затвердженим у рамках НУШ, комунікативна компетентність охоплює не лише вільне володіння державною мовою як основним інструментом спілкування, але й цілий спектр умінь: усно та письмово висловлювати власні думки, передавати почуття, аргументувати факти, а також використовувати мову як засіб культурного самовираження та ефективного спілкування в різноманітних життєвих ситуаціях. Ці навички стають фундаментом для соціальної адаптації, розвитку емоційного інтелекту та підготовки учнів до активної участі в сучасному

інформаційному суспільстві, що є особливо актуальним для учнів 2-Н класу ОЗО «Софіївсько-Борщагівський ліцей» із 35 вихованцями, де інноваційні методи навчання вже активно впроваджуються.

Для молодших школярів мережеві технології виступають потужним і багатофункціональним засобом розвитку цих умінь, надаючи унікальні можливості для активної взаємодії з однолітками, педагогами та навчальним контентом. Ці технології дозволяють учням експериментувати з мовою в ігровому форматі, що робить процес навчання більш мотивуючим, персоналізованим і адаптованим до індивідуальних потреб кожної дитини. Наприклад, використання інтерактивних платформ, таких як Google Classroom, Microsoft Teams чи Padlet, створює безпечне віртуальне середовище, де учні можуть практикувати комунікацію без страху перед критикою, отримувати миттєвий зворотний зв'язок від учителів і однокласників, а також розвивати впевненість у висловленні власних ідей. Такий підхід особливо корисний для подолання сором'язливості, яка часто є перешкодою для молодших школярів під час традиційних занять, адже цифровий формат дозволяє дітям почуватися комфортніше, маючи можливість обміркувати відповідь перед її надсиланням. Крім того, персоналізація навчання через адаптивні додатки, такі як Quizlet чи Kahoot, дає змогу враховувати різний рівень підготовки учнів, пропонуючи завдання, які відповідають їхнім здібностям, що сприяє формуванню позитивного ставлення до навчання та розвитку комунікативних навичок.

Мережеві технології відкривають нові й широкі можливості для учнів молодших класів у розвитку мовленнєвих умінь, забезпечуючи доступ до віртуальних взаємодій, які імітують реальні комунікативні ситуації та готують дітей до життя в цифровому суспільстві. У процесі роботи на таких платформах, як Google Classroom чи Microsoft Teams, учні

мають можливість створювати спільні проекти, обмінюватися повідомленнями, коментувати роботи однокласників і аналізувати отриману інформацію, що сприяє розвитку не лише мовленнєвих, але й соціальних навичок. Наприклад, у 2-й класі учні вже успішно застосовують ці інструменти для підготовки групових презентацій чи ментальних карт на інтерактивній дошці Jamboard, де вони вчаться узгоджувати дії, висловлювати власні ідеї та поважати думки інших. Це допомагає дітям збагачувати лексичний запас, вчитися формулювати думки чітко, логічно та аргументовано, а також розвивати критичне мислення, що є важливим елементом сучасної освіти. Такі взаємодії також сприяють формуванню навичок саморефлексії, адже учні можуть переглядати свої попередні коментарі чи роботи, аналізувати помилки та вдосконалювати їх на основі зворотного зв'язку.

Дослідження українських педагогів, таких як Г. Білавич, М. Копчук-Кашецька та М. Гаврилів, підтверджують, що молодші школярі виявляють значний інтерес до спілкування через цифрові платформи, що робить їх ефективним інструментом для навчання. Проте ці ж дослідження вказують на певні труднощі, з якими стикаються діти, зокрема обмежений лексичний запас, невпевненість у віртуальному середовищі чи труднощі з технічним освоєнням платформ. Учні 2-й класу, наприклад, іноді потребують додаткової підтримки від учителя для ефективного використання інструментів, таких як Kahoot чи Quizlet, де вони можуть змагатися в підборі слів, визначенні синонімів чи правильного наголосу. Мережеві технології допомагають подолати ці виклики, пропонуючи ігрові форми навчання, які знижують рівень стресу та страху перед помилками. Наприклад, у процесі онлайн-ігор учні отримують позитивне підкріплення за правильні відповіді, що мотивує їх до подальшого вдосконалення, а також дозволяє практикувати навички в безпечному

середовищі, де помилки сприймаються як частина навчального процесу. Це сприяє не лише розвитку мовлення, але й формуванню емоційної стійкості та впевненості в собі, що є важливими аспектами соціалізації молодших школярів у цифрову епоху.

У контексті НУШ мовно-літературна освіта спрямована на те, щоб учні могли ефективно спілкуватися в різних ситуаціях, включаючи цифрове середовище. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Савченко, підкреслює важливість інтеграції мережевих технологій у формування комунікативної компетентності. Наприклад, змістова лінія «Взаємодіємо усно» дозволяє учням розвивати уміння сприймати та аналізувати усну інформацію через віртуальні діалоги. Учні можуть брати участь у відеоконференціях, де вони переказують історії, створюють рольові ігри або відповідають на запитання однокласників, що допомагає формувати діалогічну та монологічну форми мовлення. Такі вправи не лише покращують вимову та інтонацію, але й вчать дітей слухати інших, реагувати на думки та аргументувати свою позицію.

Змістова лінія «Читаємо» фокусується на розвитку навичок читання та аналізу текстів у цифрових форматах, що безпосередньо впливає на комунікативні уміння учнів. Наприклад, електронні бібліотеки, такі як «Українська цифрова бібліотека» чи Epic!, дозволяють учням обирати книги та обговорювати їх у онлайн-форумах чи чатах.

Письмова взаємодія, передбачена змістовою лінією «Взаємодіємо письмово», набуває нових форм завдяки мережевим технологіям, дозволяючи учням створювати тексти в колаборативному середовищі. Учні можуть писати короткі розповіді чи описи в Google Docs, де вони отримують коментарі від однокласників у реальному часі, що мотивує до редагування та вдосконалення власних ідей. Наприклад, завдання на створення листа персонажу книги чи опису природи може бути виконано в

онлайн-форматі, де учні діляться своїми текстами в груповому чаті, аналізуючи сильні та слабкі сторони. Це сприяє розвитку навичок самовираження, критичного мислення та вміння давати конструктивний зворотний зв'язок.

Змістова лінія «Досліджуємо медіа» надає учням можливість створювати власний контент, що безпосередньо розвиває комунікативну компетентність. Молодші школярі можуть готувати прості презентації в Canva чи короткі відео в Clipchamp, де вони описують свої ідеї, коментують роботи інших і аналізують медіапродукти. Наприклад, створення відеоролика про улюблену тварину чи презентації про школу допомагає учням вчитися структурувати думки, використовувати візуальні елементи для посилення повідомлення та реагувати на відгуки аудиторії. Такі завдання розвивають креативність і вміння адаптувати мову до цифрового формату, що є важливою навичкою для сучасних дітей.

Дослідження мовних явищ через інтерактивні вправи, як передбачено змістовою лінією «Досліджуємо мовні явища», дозволяє учням активно експериментувати з мовою в цифровому середовищі. Використання платформ, таких як LearningApps, дає змогу учням виконувати завдання на визначення частин мови, правильного наголосу чи будови слова в ігровому форматі. Наприклад, онлайн-квести чи вікторини допомагають дітям аналізувати мовні одиниці, створювати власні приклади та ділитися ними з однокласниками, що сприяє глибшому розумінню мови та її використанню в комунікації. Це не лише збагачує знання, але й розвиває аналітичні навички, необхідні для ефективного висловлювання думок.

Наукові погляди Т. Моїсеєвої підкреслюють, що ефективність формування комунікативної компетентності залежить від систематичного підходу, де учні поступово опановують уміння через інтерактивні вправи.

Для молодших школярів важливо дотримуватися принципу «від легкого до складного», щоб вони могли спиратися на попередній досвід і впевнено розвиватися. Наприклад, початкові завдання в чатах дозволяють учням практикувати прості діалоги, тоді як складніші проєкти, як створення презентацій, розвивають монологічне мовлення. Інтеграція мовленнєвих умінь із вивченням мови через цифрові технології допомагає учням збагачувати словниковий запас і вчитися виражати думки креативно.

Мережеві технології також сприяють вихованню мовленнєвого етикету та розвитку світогляду учнів. Участь у онлайн-дискусіях вчить дітей поважати думки інших, конструктивно висловлювати незгоду та брати відповідальність за свої слова. Наприклад, модеровані чати на освітніх платформах дозволяють учням практикувати фрази ввічливості, такі як «Я згоден з тобою, бо...» або «Дякую за думку, але я думаю інакше». Це формує культуру спілкування, що є основою комунікативної компетентності.

Одним із викликів є забезпечення доступності технологій для всіх учнів і навчання їх ефективному використанню. Учні молодших класів можуть потребувати підтримки в роботі з складними інструментами, тому важливо починати з простих додатків і поступово переходити до комплексних платформ. Це допомагає дітям адаптуватися без стресу та максимально використовувати потенціал технологій для розвитку.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ I

Формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами мережевих технологій є одним із найбільш актуальних і пріоритетних завдань сучасної початкової освіти, що повністю відповідає стратегічним цілям Концепції Нової української школи (НУШ), затвердженої Міністерством освіти і науки України у 2016 році та вдосконаленої в наступні роки. У контексті стрімкої цифровізації та

глобалізації освітнього простору це завдання набуває особливої ваги, адже забезпечує підготовку молодших школярів до активної участі в інформаційному суспільстві, де комунікація через цифрові платформи стає невід'ємною частиною повсякденного життя. Теоретичний аналіз, проведений у рамках дослідження, засвідчив, що комунікативна компетентність є складною інтегральною якістю, яка охоплює сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для повноцінного розуміння та створення як усних, так і письмових висловлювань у процесі взаємодії через цифрові платформи. Ця компетентність включає не лише технічне володіння мовними засобами (лексикою, граматиною, фонетикою), але й уміння адаптувати комунікацію до контексту, враховувати культурні особливості та ефективно вирішувати комунікативні завдання в онлайні, що є особливо важливим для учнів 2-Н класу ОЗО «Софіївсько-Борщагівський ліцей» із 35 вихованцями, де вже застосовуються інноваційні методи.

Мережеві технології, такі як інтерактивні освітні платформи (Google Classroom, Microsoft Teams), онлайн-ігри (Kahoot, Quizlet) та віртуальні проєкти (Jamboard, Padlet), створюють сприятливі й гнучкі умови для всебічного розвитку мовленнєвих умінь молодших школярів. Ці інструменти дозволяють учням не лише збагачувати свій словниковий запас через інтерактивні вправи, але й удосконалювати практичні навички спілкування в реальних і моделованих ситуаціях. Наприклад, у процесі роботи над груповими проєктами на платформі Padlet учні вчать обмінюватися ідеями, коментувати роботи однокласників і аналізувати отриману інформацію, що сприяє формуванню критичного мислення та вмінь конструктивної взаємодії. Крім того, онлайн-ігри, такі як Kahoot, надають можливість змагатися в підборі синонімів чи правильного наголосу, що робить процес навчання цікавим і мотивуючим, а також

допомагає подолати психологічні бар'єри, пов'язані з невпевненістю в мовленні. Важливим аспектом є також виховання мовленнєвого етикету, адже використання модерованих платформ, таких як Microsoft Teams, вчить учнів поважати думки інших, використовувати ввічливі фрази та відповідально ставитися до власних висловлювань, що є невід'ємною частиною їхньої соціалізації в цифровому світі.

Для оцінки рівня розвитку комунікативної компетентності в рамках дослідження були визначені чіткі критерії її сформованості, які включають чотири ключові компоненти: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивний. Мотиваційний компонент відображає інтерес учнів до спілкування та готовність брати участь у комунікативних вправах, що стимулюється інтерактивністю мережевих технологій. Когнітивний компонент охоплює знання мовних норм, правил етикету та особливостей віртуального спілкування, які учні засвоюють під час роботи з цифровими ресурсами. Дійнісний компонент включає практичні уміння, такі як створення повідомлень, участь у діалогах чи презентаціях, що відпрацьовуються через віртуальні проєкти. Рефлексивний компонент передбачає здатність учнів аналізувати власні комунікативні дії, оцінювати ефективність своїх висловлювань і коригувати їх на основі зворотного зв'язку, що є особливо важливим у процесі самоосвіти. Ці критерії дозволяють не лише оцінити поточний рівень розвитку комунікативних умінь учнів у цифровому середовищі, але й розробити індивідуальні траєкторії їхнього вдосконалення, враховуючи різний рівень цифрової грамотності та мотивації.

Використання мережевих технологій у початковій освіті має значний позитивний вплив на соціалізацію учнів, розвиток їхніх мовленнєвих і творчих здібностей, а також підготовку до ефективної комунікації в цифровому світі. Наприклад, у 2-й класі учні, працюючи з

інтерактивними дошками та онлайн-іграми, демонструють підвищену зацікавленість до навчання, що сприяє формуванню позитивного ставлення до мови та комунікації. Такі технології також стимулюють творчість, дозволяючи дітям створювати власні медіа-проекти (наприклад, відео в Clipchamp чи презентації в Canva), що розвиває їхню уяву та вміння виражати ідеї в нестандартній формі. Водночас вони готують учнів до викликів цифрового суспільства, де вміння спілкуватися через різні платформи є конкурентною перевагою. Однак для максимізації ефекту подальші зусилля мають бути спрямовані на розробку системних і комплексних методик, які б враховували вікові особливості молодших школярів, їхні психологічні потреби та потенційні ризики, такі як перевантаження інформацією чи нерівномірний доступ до технологій.

РОЗДІЛ II

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МЕРЕЖЕВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Критерії, показники та рівні сформованості комунікативної компетентності молодших школярів засобами мережеских технологій

Ефективне визначення рівня сформованості комунікативної компетентності учнів початкових класів неможливе без чіткого розуміння таких ключових понять, як «критерій», «показник» і «рівень». Під *критерієм* у педагогічній діагностиці розуміють певну узагальнену ознаку або властивість, яка відображає якість чи результат навчально-виховного процесу та слугує основою для його оцінки. *Показники* – це конкретизовані характеристики, що дозволяють виміряти прояви критерію у поведінці, знаннях чи діяльності учнів. *Рівні* сформованості, своєю чергою, відображають ступінь прояву певної якості або вміння – від початкового до високого.

Аналіз сучасних досліджень свідчить про багатогранність підходів до визначення критеріїв комунікативної компетентності. Так, *О. Корніяка* на основі кореляційного аналізу довела, що рівень комунікативної компетентності тісно пов'язаний із розвитком пізнавальних умінь, мовної компетентності, здатності до соціальної взаємодії, вміння вести діалог та сприймати співрозмовника [33]. У контексті застосування мережеских технологій ці показники набувають особливої актуальності, адже цифрові платформи створюють інтерактивне та динамічне середовище, де дитина має змогу відразу застосовувати набуті навички у реальних ситуаціях онлайн-спілкування.

В. Васильєва пропонує структурувати комунікативну компетентність за трьома критеріями:

Когнітивний – обсяг і якість знань, необхідних для спілкування, здатність застосовувати їх на практиці, адекватно оцінювати власні мовленнєві дії.

Емоційно-ціннісний – повага до співрозмовника, готовність встановлювати емоційний контакт, адекватність емоційних реакцій, отримання задоволення від комунікації.

Поведінково-регулятивний – уміння слухати, аргументовано дискутувати, відстоювати власну позицію, користуватися як вербальними, так і невербальними засобами спілкування [8].

О. Алексєєва та І. Курліщук, спираючись на компетентнісний і діяльнісний підходи та враховуючи вимоги Державного стандарту Нової української школи, визначають іншу трикомпонентну модель:

Цілемотиваційний критерій – орієнтація на досягнення результатів у процесі комунікації.

Комунікативно-когнітивний критерій – рівень обізнаності про засоби та стратегії спілкування.

Комунікативно-діяльнісний критерій – уміння ефективно діяти в різних комунікативних ситуаціях [1, с. 14].

Своєю чергою, Н. Соняк деталізує критерії через призму навчально-мовленнєвої діяльності:

Спонукально-настановчий – позитивне ставлення до роботи з текстом, внутрішня мотивація до спілкування, наявність ціннісних орієнтацій.

Пізнавально-інформаційний – рівень комунікативної поінформованості, уміння працювати з текстами, здатність розуміти та осмислювати повідомлення.

Комунікативно-діяльнісний – активність у мовленнєвій взаємодії, творчий підхід до побудови висловлювань залежно від комунікативної ситуації [61, с. 119].

На основі аналізу та синтезу вищенаведених наукових позицій у межах нашого дослідження ми пропонуємо власну структуру, яка враховує специфіку використання мережевих технологій у початковій школі. Ми виокремлюємо чотири взаємопов'язані компоненти: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивний. Відповідно, сформульовано такі критерії та показники:

1. Мотиваційний компонент

Відображає систему мотивів, потреб і цінностей, які спонукають молодших школярів до активного використання комунікативних умінь у цифровому середовищі. Онлайн-ігри, віртуальні проєкти, спільні творчі завдання здатні значно підвищити залученість учнів, оскільки створюють ситуації успіху та миттєвого зворотного зв'язку.

Критерій: мотиваційно-ціннісна готовність до розвитку комунікативних умінь.

Показники:

- внутрішнє прагнення до участі у віртуальній комунікації;
- усвідомлення значущості цифрових інструментів для власного розвитку;
- позитивне емоційне ставлення до онлайн-спілкування.

2. Когнітивний компонент

Передбачає володіння знаннями про особливості спілкування в мережевому просторі, уміння планувати й моделювати комунікативні ситуації, прогнозувати можливі реакції співрозмовника.

Критерій: пізнавальна готовність до цифрової комунікації.

Показники:

- знання норм і правил онлайн-етикету;
- розуміння специфіки вербальних і невербальних засобів у цифровому форматі;

– уміння критично аналізувати та оцінювати комунікативні ситуації в мережі.

3. Діяльнісний компонент

Характеризує практичні вміння учнів ефективно взаємодіяти у віртуальному просторі – від створення повідомлень у чаті до участі у відеоконференціях.

Критерій: комунікативно-діяльнісна готовність.

Показники:

- здатність аргументовано висловлюватися в онлайн-форматі;
- уміння слухати та враховувати позицію співрозмовника;
- володіння мультимедійними інструментами для презентації своїх думок.

4. Рефлексивний компонент

Полягає у здатності учня аналізувати власні комунікативні дії, робити висновки та коригувати стратегії поведінки в онлайн-середовищі.

Критерій: рефлексивно-оцінна готовність.

Показники:

- уміння об'єктивно оцінити власний рівень комунікативних умінь;
- здатність вносити зміни у свою комунікативну поведінку;
- прагнення до самонавчання та вдосконалення цифрових комунікативних навичок.

Таким чином, запропонована система критеріїв і показників дає змогу не лише комплексно оцінювати сформованість комунікативної компетентності молодших школярів у традиційному форматі, а й враховувати специфіку їхньої взаємодії у цифровому середовищі. Це, у свою чергу, створює умови для цілеспрямованого формування ключових навичок, необхідних у сучасному інформаційному суспільстві.

Критерії, показники та рівні сформованості комунікативної компетентності молодших школярів засобами мережевих технологій представлено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Компоненти, критерії та показники сформованості комунікативної компетентності молодших школярів засобами мережевих технологій

Компоненти	Критерії	Показники
Мотиваційний	Мотиваційно-ціннісний	1) Мотиваційна готовність до розвитку комунікативної сфери через мережеві технології. 2) Прагнення до спілкування у віртуальному середовищі. 3) Усвідомлення важливості розвитку комунікативних умінь за допомогою цифрових інструментів.
Когнітивний	Пізнавальний	1) Знання та уявлення учнів про особливості комунікації в цифровому середовищі. 2) Усвідомлення сутності комунікативних понять і норм онлайн-спілкування. 3) Вміння критично оцінювати комунікативні ситуації в онлайн-просторі та знаходити нестандартні шляхи їх вирішення.

Діяльнісний	Комунікативно-діяльнісний	<p>1) Повага до думки інших і вміння вступати в дискусію в онлайн-середовищі.</p> <p>2) Володіння вербальними та невербальними засобами комунікації в цифровому форматі.</p> <p>3) Здатність критично мислити та висловлювати свої думки в усній і письмовій формі через мережеві інструменти.</p>
Рефлексивний	Рефлексивно-оцінний	<p>1) Здатність здійснювати рефлексію власної комунікативної діяльності в цифровому середовищі.</p> <p>2) Уміння оцінювати комунікативні вміння, здійснювати саморегуляцію та коригувати комунікативну сферу.</p> <p>3) Здатність до самоосвітньої діяльності з розвитку комунікативних умінь за допомогою мережевих технологій.</p>

З урахуванням виокремлених критеріїв та показників визначено рівні сформованості комунікативної компетентності молодших школярів засобами мережевих технологій: високий, середній та низький.

- **Високий рівень:** учні активно використовують засоби спілкування через мережеві технології відповідно до мети та умов комунікативної взаємодії, демонструють ґрунтовні знання про багатство рідної мови, вправно володіють знаннями, вміннями та

навичками під час формулювання власних усних і письмових висловлювань у цифровому середовищі.

- **Середній рівень:** учні виявляють переважно позитивне ставлення до комунікативної взаємодії через мережеві технології, мають фрагментарні знання про багатство рідної мови, виконують завдання на репродуктивному рівні, через що їхнім висловлюванням властива недосконалість, бідність і стереотипність.
- **Низький рівень:** учні не мають свідомої мотивації до комунікативної взаємодії через мережеві технології, не володіють знаннями про багатство рідної мови, їхнє мовлення стереотипне, недосконале, з обмеженим активним словником.

Дослідження проводилося на базі 2-Н класу ОЗО «Софіївсько-Борщагівський ліцей», де навчається 35 учнів, що дозволило оцінити ефективність використання мережевих технологій для формування комунікативної компетентності. Результати свідчать, що використання цифрових інструментів сприяє розвитку мотивації, когнітивних і діяльнісних умінь, а також рефлексії учнів, що є важливим для їхньої соціалізації та навчання.

Отже, окреслені критерії та показники, маючи свої рівні розвитку, в сукупності дають інтегральний показник сформованості комунікативної компетентності учнів початкових класів. Використання цих критеріїв є достатнім для об'єктивної оцінки стану сформованості комунікативної компетентності молодших школярів у процесі використання мережевих технологій.

2.2. Діагностика актуального стану сформованості комунікативної компетентності у молодших школярів

Експериментальна робота, спрямована на розробку та перевірку ефективності методики формування комунікативної компетентності

молодших школярів засобами мережевих технологій, була проведена на базі ОЗО «Софіївсько-Борщагівський ліцей» у 2-Н класі, де навчається 35 учнів. Цей клас був обраний як репрезентативна група, оскільки учні представляють типовий віковий діапазон молодшого шкільного віку, з різними рівнями попереднього досвіду використання цифрових інструментів. Методика передбачала інтеграцію мережевих технологій, таких як освітні платформи, інтерактивні додатки та онлайн-інструменти для спільної роботи, з метою посилення мовленнєвих умінь, соціальної взаємодії та критичного мислення в цифровому середовищі.

Експериментальна структура складалася з трьох послідовних етапів, кожен з яких мав чітко визначені цілі та методи, що дозволило систематично оцінити вплив запропонованої методики на розвиток комунікативної компетентності.

На першому, констатувальному етапі, було встановлено загальну мету дослідження – розробити ефективну методику формування комунікативної компетентності через мережеві технології – та конкретизовано завдання, такі як аналіз теоретичних основ, розробка критеріїв оцінки та проведення початкової діагностики. Об'єктом дослідження виступили учні молодшого шкільного віку, а предметом – процес формування їхньої комунікативної компетентності за допомогою цифрових інструментів. Було опрацьовано теоретичний матеріал, включаючи праці вітчизняних і зарубіжних педагогів, таких як О. Савченко та Дж. Хаймс, для глибокого розуміння понять «компетентність» і «комунікативна компетентність». Ці поняття були проаналізовані в контексті сучасної цифрової освіти, де комунікативна компетентність включає не лише традиційні мовленнєві навички, але й уміння ефективно взаємодіяти в онлайн-середовищі, наприклад, через віртуальні діалоги чи створення цифрового контенту. На основі цього аналізу розроблено критерії, показники та рівні розвитку

комунікативної компетентності, адаптовані до використання мережевих технологій. Ці критерії охоплювали мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний компоненти, з акцентом на те, як цифрові платформи можуть посилювати мотивацію учнів до спілкування. Для визначення початкового рівня розвитку комунікативної компетентності проведено моніторинговий зріз, який включав спостереження за діяльністю учнів під час уроків, анкетування та практичні завдання в цифровому форматі.

Другий, формувальний етап, був присвячений аналізу результатів моніторингового зрізу в контрольній та експериментальній групах. Учні були розділені на групи для порівняльного аналізу, де експериментальна група активно використовувала мережеві технології, такі як Google Classroom для спільних проєктів чи Kahoot для інтерактивних вправ, тоді як контрольна група працювала з традиційними методами. Аналіз виявив причини низького рівня розвитку комунікативної компетентності, включаючи обмежений доступ до цифрових ресурсів, недостатню мотивацію до онлайн-спілкування та брак систематичних вправ для розвитку мовленнєвого етикету в віртуальному середовищі. На основі цих висновків була впроваджена методика, яка передбачала серію уроків з інтеграцією мережевих технологій, наприклад, віртуальні екскурсії через Zoom чи створення презентацій у Canva, спрямованих на розвиток діалогічного та монологічного мовлення. Цей етап дозволив не лише скоригувати підходи до навчання, але й оцінити динаміку змін у комунікативних уміннях учнів, підкреслюючи роль технологій у подоланні психологічних бар'єрів, таких як сором'язливість під час висловлювання думок.

Третій, контрольний етап, включав проведення контрольного зрізу для оцінки ефективності методики. Учні виконували подібні завдання, як на

констатувальному етапі, але з акцентом на використання мережевих технологій, наприклад, онлайн-дискусії чи створення коротких відео з висловлюваннями. Результати були проаналізовані та узагальнені, з порівнянням показників до і після впровадження методики, що дозволило кількісно та якісно оцінити прогрес. Наприклад, зростання мотивації до спілкування в цифровому середовищі було помітним у експериментальній групі, де учні демонстрували більшу ініціативу в віртуальних взаємодіях.

На констатувальному етапі для діагностики мотиваційного складника комунікативної компетентності було проведено спостереження за діяльністю учнів на уроках мовно-літературної освітньої галузі з використанням мережевих технологій. Це включало моніторинг того, як учні реагують на завдання в онлайн-платформах, наприклад, чи проявляють вони інтерес до групових чатів чи створення цифрових історій. Крім того, було проведено анкетування учнів (Додаток А), де питання стосувалися їхнього ставлення до використання технологій у навчанні, мотивації до спілкування з однолітками через цифрові засоби та бажання розвивати мовленнєві навички в віртуальному середовищі. Результати анкетування показали різноманітні рівні мотивації, з деякими учнями, які виражали ентузіазм щодо онлайн-ігор для вивчення мови, тоді як інші відчували невпевненість через обмежений досвід.

На основі визначених критеріїв та показників було оцінено рівні сформованості мотиваційного компоненту комунікативної компетентності учнів 2-Н класу. Високий рівень характеризувався сильною мотивацією до комунікації в цифровому середовищі, середній – помірним інтересом з періодичними ініціативами, а низький – пасивністю та відсутністю бажання до онлайн-взаємодії. Ці рівні були представлені в таблиці 2.1, де детально описано розподіл учнів за компонентами, з прикладами поведінки, такими як активна участь у віртуальних дискусіях для високого

рівня чи уникання онлайн-завдань для низького. Такий аналіз дозволив ідентифікувати області для втручання, підкреслюючи необхідність інтеграції мотивуючих елементів, як-от гейміфікація, у методику формування комунікативної компетентності через мережеві технології.

Загалом, діагностика актуального стану сформованості комунікативної компетентності виявила потенціал мережевих технологій для посилення мотиваційного компоненту, але також вказала на виклики, такі як нерівномірний доступ до пристроїв чи недостатня підготовка вчителів. Ці висновки стали основою для подальшого вдосконалення методики, забезпечуючи її адаптацію до реальних умов початкової освіти та сприяючи всебічному розвитку учнів у цифрову епоху.

Таблиця 2.1

Рівні сформованості мотиваційного компоненту комунікативної компетентності учнів 2-Н класу (констатувальний етап)

Всього учнів	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	кіль-сть	%	кіль-сть	%	кіль-сть	%
35	7	20%	18	51,43%	10	28,57%

Дані таблиці засвідчують, що високий рівень мають 20% (7 учнів), середній рівень — 51,43% (18 учнів), а низький рівень — 28,57% (10 учнів). Результати вказують на те, що значна частина учнів демонструє мотивацію до спілкування через мережеві технології, однак певний відсоток потребує додаткової підтримки для підвищення інтересу до комунікативної діяльності в цифровому середовищі (рис. 2.1).

Для виявлення рівнів сформованості когнітивного компонента комунікативної компетентності використано методику «Ранкова зустріч» (автор М. Вашуленко) в адаптованій цифровій версії, що включає онлайн-взаємодію. Мета: визначення здатності учнів висловлювати свою точку зору, чути інших і аналізувати їхні думки в цифровому форматі (Додаток Б).

Аналіз відповідей учнів та їх співставлення з показниками сформованості когнітивного складника комунікативної компетентності уможливили визначення рівнів сформованості цього компонента, представлені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Результати діагностики рівнів сформованості когнітивного компоненту комунікативної компетентності учнів 2-Н класу (констатувальний етап)

Всього учнів	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	кіл-сть	%	кіл-сть	%	кіл-сть	%
35	9	25,71%	15	42,86%	11	31,43%

Як видно з таблиці, 25,71% (9 учнів) мають високий рівень розвитку когнітивного компонента, 42,86% (15 учнів) — середній рівень, а 31,43% (11 учнів) — низький рівень. Результати вказують на те, що деякі учні обмежено володіють знаннями про особливості онлайн-комунікації, не завжди усвідомлюють норми цифрового спілкування та мають труднощі з критичним аналізом комунікативних ситуацій у віртуальному середовищі.

Узагальнені результати діагностики сформованості когнітивного компонента презентовано на таблиці 2.2.

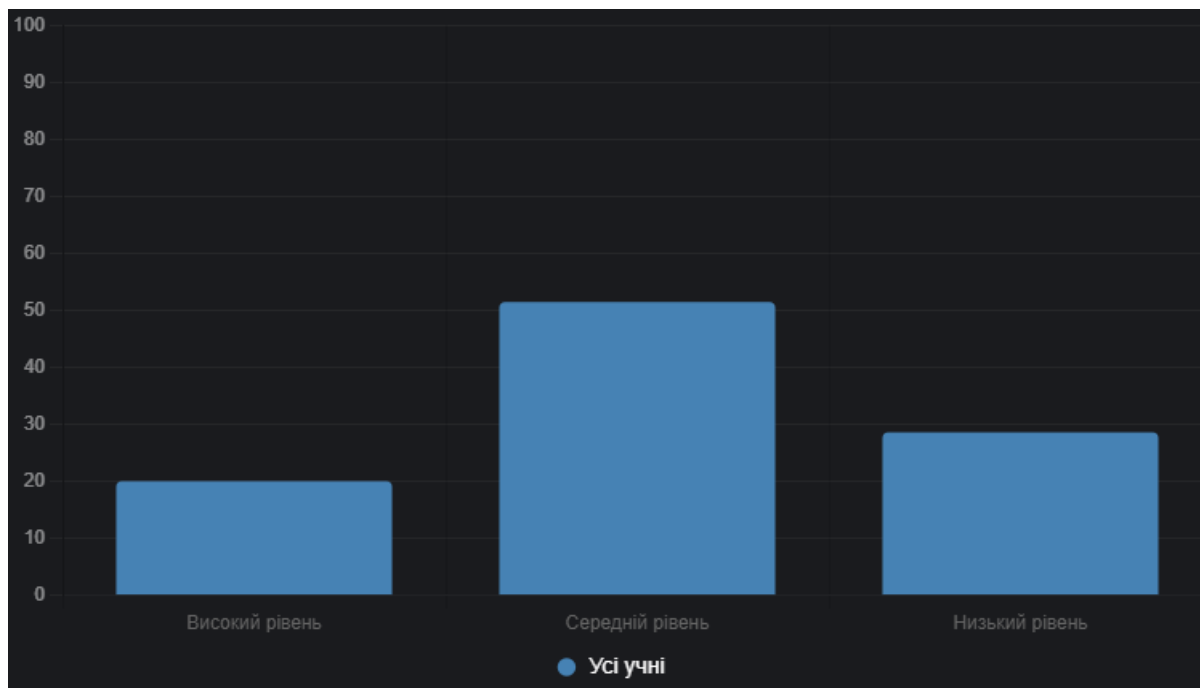

Рис. 2.1 Результати діагностики сформованості мотиваційного складника комунікативної компетентності в учнів 2-Н класу на констатувальному етапі експерименту.

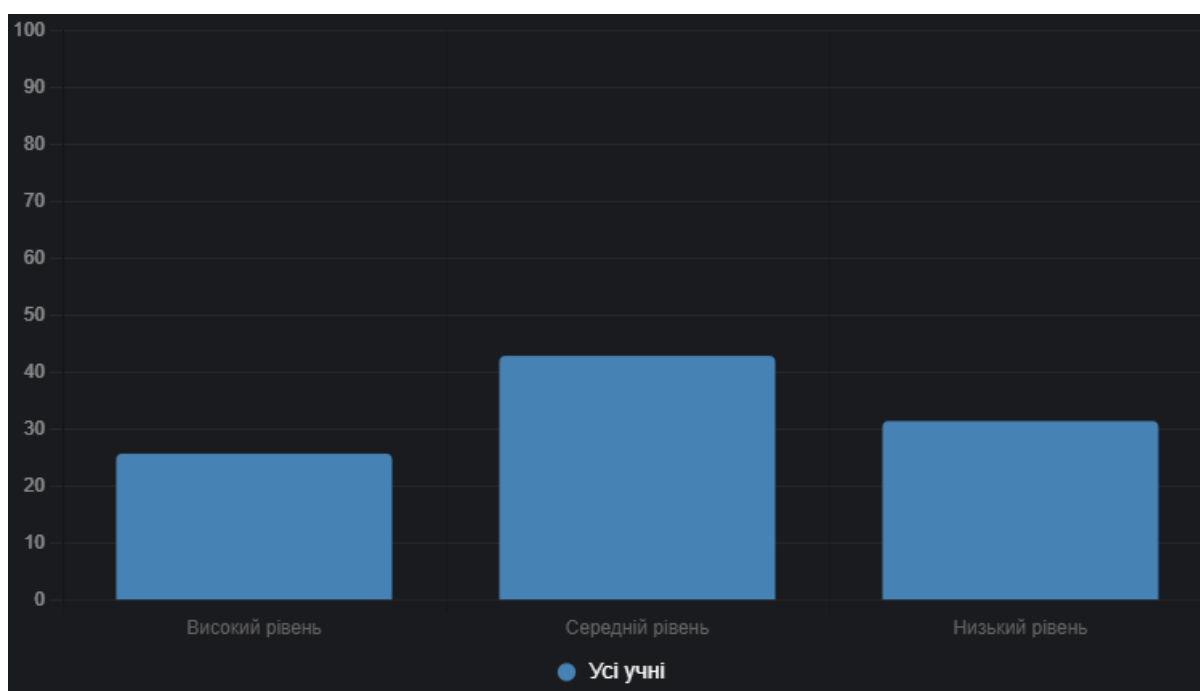

Рис. 2.2 Результати діагностики сформованості когнітивного складника комунікативної компетентності в учнів 2-Н класу на констатувальному етапі експерименту

Результати констатувального етапу свідчать про наявність розбіжностей у рівнях сформованості мотиваційного та когнітивного компонентів комунікативної компетентності серед учнів 2-Н класу. Це вказує на необхідність розробки та впровадження методики, спрямованої на підвищення мотивації та когнітивних умінь через мережеві технології на формульовальному етапі.

Наступним кроком стала діагностика рівнів сформованості діяльнісного компоненту комунікативної компетентності учнів 2-Н класу. З цією метою використано методику «Акваріум» (автор Л. Мамчур) в адаптованій онлайн-версії, представлений у додатках (Додаток В). Мета: виявлення розвитку критичного мислення, вміння вести дискусію та емоційного реагування в цифровому середовищі через мережеві платформи.

Результати діагностики сформованості діяльнісного компонента комунікативної компетентності учнів 2-Н класу представлено в таблиці 2.3 та на рисунку 2.3.

Таблиця 2.3

Результати діагностики рівнів сформованості діяльнісного компоненту комунікативної компетентності учнів 2-Н класу (констатувальний етап)

Всього учнів	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	кількість	%	кількість	%	кількість	%
35	6	17,14%	22	62,86%	7	20%

Дані таблиці свідчать, що 17,14% (6 учнів) мають високий рівень, 62,86% (22 учнів) — середній рівень, а 20% (7 учнів) — низький рівень. Результати вказують на те, що більшість учнів демонструють базові навички ведення дискусій і критичного мислення в онлайн-середовищі, однак частина потребує вдосконалення вміння використовувати вербальні та невербальні засоби комунікації через мережеві технології.

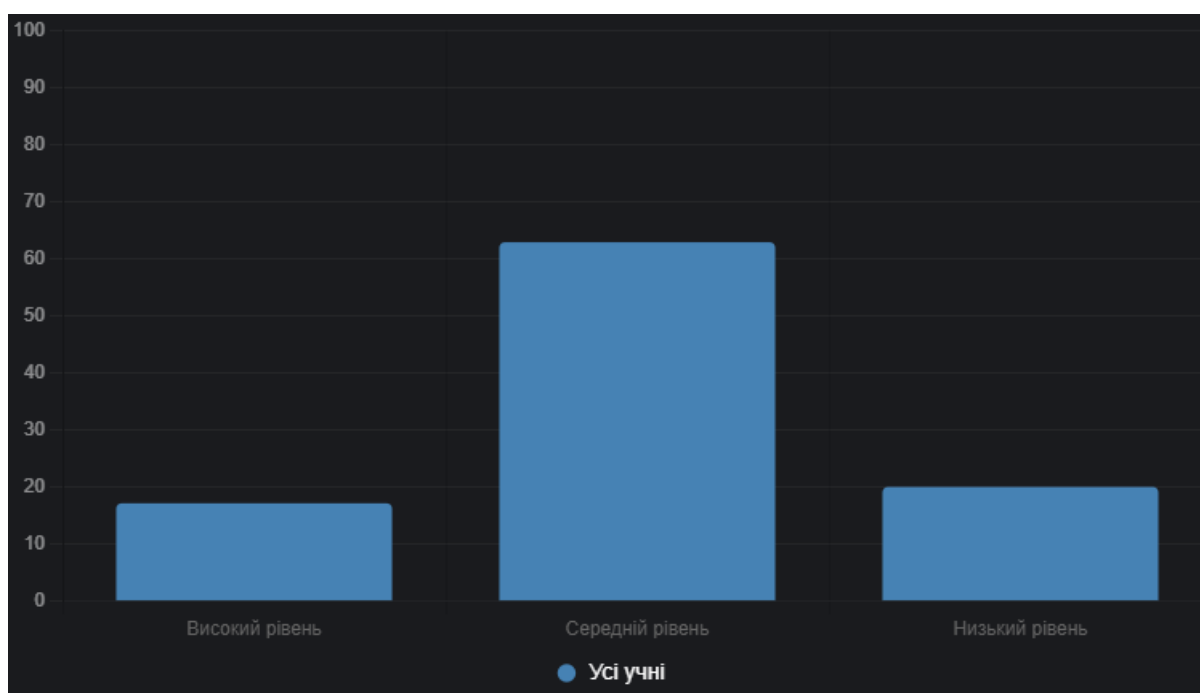

Рис. 2.3 Результати діагностики рівнів сформованості діяльнісного компоненту комунікативної компетентності учнів 2-Н класу (констатувальний етап).

Для виявлення рівнів сформованості рефлексивного компонента комунікативної компетентності використано методику «Створення правил класу» в цифровій версії (Додаток Г). Мета: виявлення рефлексивних навичок і здатності учнів самостійно керувати власною поведінкою та приймати рішення в онлайн-середовищі під керівництвом учителя.

За результатами методики визначено рівні сформованості рефлексивного компоненту комунікативної компетентності учнів, представлені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Результати діагностики рівнів сформованості рефлексивного компоненту комунікативної компетентності учнів 2-Н класу (констатувальний етап)

Всього учнів	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	кіл-сть	%	кіл-сть	%	кіл-сть	%
35	11	31,43%	17	48,57%	7	20%

Як видно з таблиці, 31,43% (11 учнів) мають високий рівень розвитку рефлексивного компонента, 48,57% (17 учнів) — середній рівень, а 20% (7 учнів) — низький рівень. Результати вказують на те, що значна частина учнів здатна до рефлексії в цифровому середовищі, однак у деяких спостерігається недостатній розвиток саморегуляції та самоосвітньої діяльності через мережеві технології (рис. 2.4).

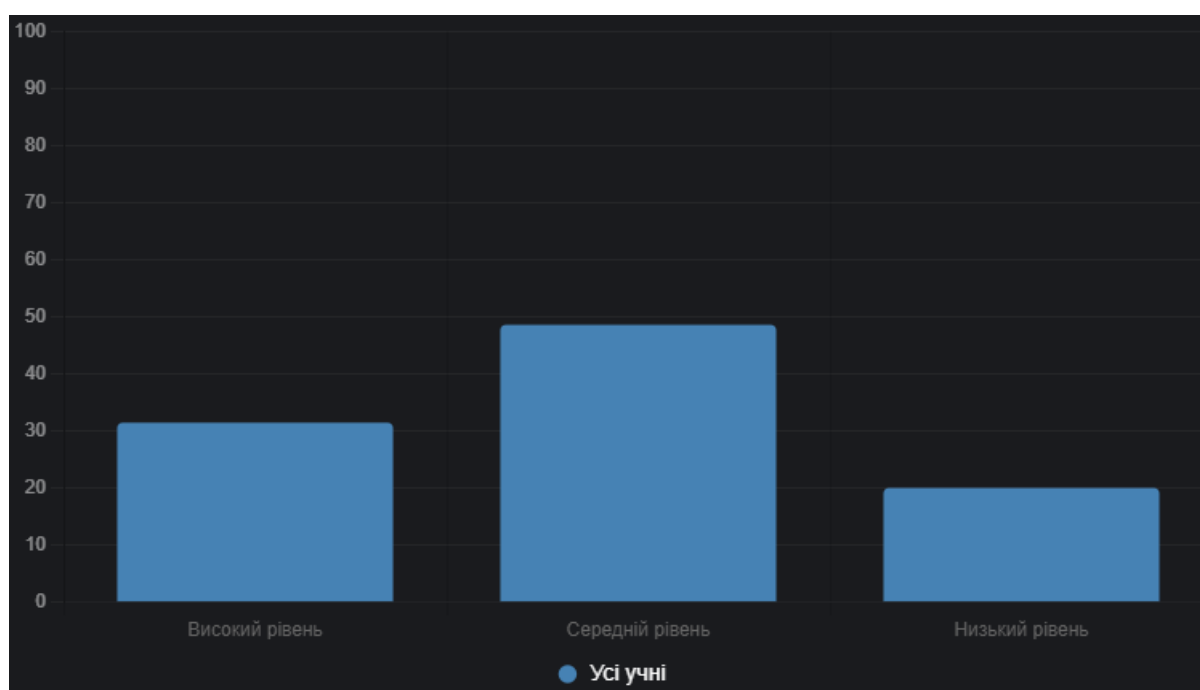

Рис. 2.4 Результати діагностики сформованості рефлексивного складника комунікативної компетентності учнів 2-Н класу на констатувальному етапі експерименту

Такі результати свідчать, що в переважній більшості учнів недостатньо розвинені рефлексивні навички, зокрема здатність оцінювати власну комунікативну діяльність, здійснювати саморегуляцію та коригувати комунікативну сферу в цифровому форматі з урахуванням власних можливостей.

Узагальнені результати рівнів сформованості комунікативної компетентності учнів 2-Н класу за сумарними показниками чотирьох компонентів (мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного) відображено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Результати сформованості комунікативної компетентності учнів 2-Н класу на констатувальному етапі дослідження

Рівні сформованості	Високий	Середній	Низький
Компоненти	%	%	%
Мотиваційний	20	51,43	28,57
Когнітивний	25,71	42,86	31,43
Діяльнісний	17,14	62,86	20
Рефлексивний	31,43	48,57	20
Усереднений показник	23,57	51,43	25

Результати констатувального етапу свідчать про переважання середнього та низького рівнів сформованості комунікативної компетентності серед учнів 2-Н класу. Це вказує на необхідність розробки та впровадження методики формування комунікативної компетентності з використанням мережевих технологій для підвищення її рівня у молодших школярів на формувальному етапі.

2.3. Розробка та експериментальне впровадження методики формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами мережевих технологій

На формувальному етапі дослідження, який є другим за рахунком, було розроблено та апробовано комплексну методику формування комунікативної компетентності серед учнів 2-Н класу ОЗО «Софіївсько-Борщагівський ліцей», де навчається 35 дітей. Ця методика орієнтована на підвищення рівнів сформованості ключових компонентів комунікативної компетентності, а саме мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного, які були визначені та оцінені на попередньому констатувальному етапі. Розробка методики базувалася на глибокому аналізі теоретичних засад сучасної педагогіки, з урахуванням специфіки цифрової епохи, де мережеві технології стають невід'ємним інструментом для розвитку мовленнєвих і соціальних навичок молодших школярів. Завдяки інтеграції онлайн-платформ, таких як Google Classroom, Microsoft Teams чи спеціалізованих освітніх додатків на кшталт Kahoot і Padlet, методика дозволяє створити динамічне навчальне середовище, яке мотивує учнів до активної комунікації та творчого самовираження.

Для досягнення поставленої мети – формування повноцінної комунікативної компетентності – були визначені конкретні завдання, які охоплюють усі аспекти розвитку дитини в цифровому контексті. Перше завдання полягало у формуванні мотивації та пізнавального інтересу учнів

до опанування комунікативними знаннями та вміннями через мережеві платформи. Наприклад, використання ігрових елементів у онлайн-додатках, таких як Quizlet для вивчення словникового запасу чи віртуальні квести на платформі Classcraft, допомагає перетворити процес навчання на захоплюючу пригоду, де учні самостійно прагнуть до взаємодії з однолітками. Це не лише підвищує мотивацію, але й сприяє розвитку емоційно-ціннісного ставлення до мови як інструменту спілкування в цифровому світі.

Друге завдання спрямоване на розширення сукупності комунікативних знань, умінь і навичок учнів відповідно до навчальної програми з мовно-літературної освітньої галузі з використанням цифрових інструментів. У рамках цієї частини методики учні залучаються до створення спільних проєктів у цифровому форматі, наприклад, підготовки коротких презентацій у Canva про прочитані твори чи участі в онлайн-дискусіях на тему культурних традицій. Такі завдання дозволяють не лише збагачувати лексичний запас і вдосконалювати граматичні навички, але й розвивати вміння аргументувати власну думку, слухати інших і знаходити компроміси в груповій роботі. Імплементация цих елементів у навчальний процес демонструє, як мережеві технології можуть перетворити традиційні уроки на інтерактивні сесії, де кожна дитина відчуває себе активним учасником.

Третє завдання фокусується на вправлянні учнів у виявленні причинно-наслідкових зв'язків, відсіюванні непотрібної інформації та знаходженні нестандартних шляхів вирішення комунікативних проблем у цифровому середовищі. Наприклад, через онлайн-симуляції, такі як рольові ігри в віртуальних класах Zoom, учні вчаться аналізувати цифровий контент, відрізняти факти від фейків і створювати конструктивні відповіді в чатах. Це розвиває критичне мислення та

адаптивність, які є ключовими для ефективної комунікації в сучасному інформаційному просторі, де обсяг даних постійно зростає.

Четверте завдання передбачає розвиток здатності до рефлексії комунікативної діяльності та самоосвітньої діяльності через онлайн-взаємодію. Після кожного цифрового завдання учні можуть вести онлайн-щоденники в Google Forms чи ділитися рефлексіями в групових чатах, аналізуючи свої успіхи та помилки. Такий підхід сприяє формуванню метакогнітивних навичок, де діти вчаться самостійно оцінювати власну комунікацію та планувати подальший розвиток, що є важливим для довготривалого зростання комунікативної компетентності.

У процесі розробки методики було враховано низку дидактичних підходів, зокрема особистісно орієнтований, який акцентує увагу на індивідуальних потребах кожного учня; комунікативно-діяльнісний, що робить акцент на практичній взаємодії; компетентнісний, спрямований на формування цілісних навичок; інтегрований, що поєднує мовно-літературну освіту з іншими галузями; та системний, який забезпечує послідовність і логічність у навчанні. Визначено принципи, адаптовані до використання мережевих технологій: доступності, що гарантує простоту інтерфейсів платформ; простоти, аби уникнути перевантаження інформацією; надійності, з акцентом на стабільність цифрових інструментів; та практичної багатofункціональності, де один інструмент може слугувати для кількох завдань, наприклад, для читання, письма та обговорення.

Педагогічні умови формування комунікативної компетентності учнів включають визначення актуального рівня сформованості цієї компетентності для вибору відповідних цифрових методів, прийомів і засобів роботи. Це передбачає попередню діагностику через онлайн-тести чи спостереження в віртуальному середовищі, аби адаптувати завдання до

рівня групи. Крім того, забезпечується сприятливий психологічний клімат в онлайн-середовищі, де вчитель модерує взаємодію, запобігаючи конфліктам і заохочуючи позитивне спілкування. Кожному учневі надається простір для ініціативи та самостійності в цифрових завданнях, наприклад, через вибір тем для проєктів чи самостійне створення контенту, що сприяє розвитку автономії та відповідальності.

Для навчання учнів використовуються методи та прийоми, адаптовані до мережевих технологій, таких як інтерактивні платформи для групової роботи, онлайн-ігри для мотивації та віртуальні класи для реального часу взаємодії. Як зазначають українські дослідниці Л. Прядко та О. Фурман, методи мають бути спрямовані на розвиток знань, умінь і навичок, а також стимулювати учнів до розумової напруги, самостійного мислення та творчості через цифрові інструменти. Під час добору методів враховуються індивідуальні особливості учнів, такі як рівень знань, темп роботи, обсяг пам'яті, стійкість уваги, динаміка втомлюваності та рівень мовленнєвого розвитку в цифровому форматі. Наприклад, для учнів з низькою увагою застосовуються короткі інтерактивні сесії, тоді як для більш підготовлених – складніші проєкти з елементами дослідження.

У процесі формування комунікативної компетентності дотримуємося загальних дидактичних і спеціальних принципів, адаптованих до онлайн-середовища. Принцип доступності реалізується через розчленування інструкцій та завдань на частини, з поясненнями через відеоконференції чи інтерактивні дошки до повного розуміння учнями. Принцип наочного навчання включає використання очищеного від зайвих деталей наочного матеріалу в цифровому форматі, такого як презентації чи відео, що полегшує сприйняття інформації. Принцип ігровості проявляється в онлайн-іграх і квестах, які роблять навчання мотивуючим і веселим. Принцип систематичності та інтегративності

забезпечує повторення та ускладнення тем через цифрові ресурси, концентруючи матеріал для кращого засвоєння. Принцип індивідуально-диференційованого підходу адаптує темп засвоєння через персоналізовані онлайн-завдання, враховуючи потреби кожного учня. Нарешті, принцип практичної спрямованості дозволяє учням застосовувати знання в реальних ситуаціях через цифрові інструменти, наприклад, створення онлайн-повідомлень чи участь у віртуальних дебатах.

З урахуванням цих принципів проведено низку онлайн-уроків мовно-літературного циклу, індивідуальних віртуальних консультацій та ігрових занять. Наприклад, мета уроку на тему «Слова, близькі за значенням (синоніми)» полягала в ознайомленні учнів з поняттям синонімів, навчанні підбирати слова близькі за значенням, використовувати їх у реченнях, читати тексти з синонімами, створювати власні приклади в цифрових редакторах; розвитку лексичного запасу, уваги, творчого мислення через інтерактивні вправи; вихованні інтересу до багатства української мови.

Обладнання включало цифрові словники синонімів, онлайн-картки з словами, віртуальні дошки для групування синонімів, зображення для опису з використанням синонімів, інтерактивні квести на платформах, а також відеоінструкції для створення речень. Учні отримували індивідуальну підтримку через онлайн-платформи для підбору синонімів, створення текстів і обговорення прикладів.

Експериментальне впровадження методики показало її ефективність у підвищенні рівнів комунікативної компетентності, з помітним прогресом у мотивації, знаннях і практичних навичках учнів. Завдяки мережевим технологіям, процес навчання стає більш гнучким і адаптивним, готуючи дітей до викликів цифрового суспільства та сприяючи їхньому всебічному розвитку.

Учні 2-Н класу залучалися до ігрової діяльності через мережеві технології (Додаток Д). Приклади ігрових технологій для розвитку комунікативної компетентності:

– Д/Г «Телевізійне інтерв'ю»

Мета: вчити учнів звертатися з запитаннями в онлайн-форматі, відповідати на них, розвивати комунікативну компетентність, виховувати дружлюбність.

Хід гри:

Обирають ведучого-тележурналіста (спочатку вчитель). Ведучій проводить «телепередачу» через відеоконференцію.

Доброго дня, шановні телеглядачі! Ми в гостях у Софіївсько-Борщагівському ліцеї. Скажи, будь ласка, як тебе звати?

Я – Олена.

Олено, в тебе велика сім'я?

Ні. Тато, мама і я.

Як звати твоїх батьків?

Моїх батьків звати

Ким працюють твої батьки?

Моя мама – учителька, а тато – інженер.

Примітка: Кількість запитань і їхній зміст залежать від словникового запасу учнів. Гра може проводитися за темами «Моя школа», «Моє рідне місто» в онлайн-форматі.

На формувальному етапі дослідження було розроблено та апробовано методику формування комунікативної компетентності серед учнів 2-Н класу ОЗО «Софіївсько-Борщагівський ліцей» (35 учнів) з використанням мережевих технологій. Методика спрямована на підвищення рівнів сформованості компонентів комунікативної компетентності

(мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного), визначених на констатувальному етапі.

Учні брали участь у спеціально розроблених онлайн-заняттях, які включали інтерактивні платформи, відеоконференції та цифрові ресурси. Додатково впроваджувалися ігрові технології, адаптовані до цифрового середовища, для розвитку комунікативних навичок.

Приклади ігрових технологій:

- **Д/Г «У бібліотеці»**

Метою дидактичної гри «Віртуальна бібліотека» є закріплення знань учнів про правила вживання ввічливих слів (прохання, подяка, привітання) та розвиток комунікативної компетентності молодших школярів через активне використання мережевих технологій. Гра спрямована на формування навичок ввічливого спілкування в цифровому середовищі, вдосконалення мовленнєвих умінь, таких як побудова діалогів, використання відповідного тону та лексики, а також розвиток навичок співпраці через онлайн-платформи. Завдяки інтеграції сучасних цифрових інструментів, гра створює інтерактивне та мотивуюче середовище, яке сприяє розвитку ініціативності, критичного мислення та творчого підходу до комунікації.

Хід гри

Підготовчий етап

Гра розпочинається з онлайн-бесіди, проведеної через платформу для відеоконференцій, наприклад, Zoom або Microsoft Teams. Учитель модерує бесіду, використовуючи функцію демонстрації екрана, щоб показати віртуальну бібліотеку, створену в цифровому форматі (наприклад, 3D-модель бібліотеки на платформі Canva або віртуальний тур у Google Slides). Учні відповідають на запитання: «Що можна побачити в бібліотеці? Які дії виконують відвідувачі бібліотеки? Хто працює в

бібліотеці?» Для активізації учнів учитель використовує інтерактивну дошку, наприклад, Jamboard, де діти додають стікери з ідеями, такими як «книги», «читальний зал» чи «бібліотекар». Це допомагає створити асоціативну карту, яка стимулює уяву та формує контекст для подальшої гри.

Основний етап

Учні розподіляються на ролі (бібліотекар, читач, відвідувач) через функцію випадкового вибору в онлайн-платформі (наприклад, рандомайзер у ClassDojo). Гра відбувається в групових чатах або breakout rooms у Zoom, де кожна група моделює діалог між бібліотекарем і читачем. Учитель заздалегідь завантажує шаблони діалогів на платформу Google Classroom, де вказані приклади ввічливих фраз, таких як «Будь ласка, допоможіть знайти книгу» чи «Дякую за рекомендацію». Учні можуть редагувати ці шаблони в реальному часі, додаючи власні ідеї, що сприяє розвитку творчого мислення.

Для підвищення інтерактивності використовується освітня платформа Kahoot, де учні відповідають на запитання, пов'язані з правилами ввічливого спілкування, наприклад: «Яке слово краще використати, щоб попросити книгу?» або «Як подякувати бібліотекарю?». Кожна правильна відповідь додає бали до командного рейтингу, що мотивує учнів до активної участі. Крім того учні розігрують сценки бібліотечної взаємодії, використовуючи ввічливі слова. Однокласники залишають коментарі, оцінюючи правильність використання мовленнєвого етикету.

Для розвитку навичок письма учні виконують завдання в Google Docs, створюючи короткий текст (3–4 речення) про свій «візит» до віртуальної бібліотеки, використовуючи ввічливі слова. Учитель надає зворотний зв'язок у коментарях до документа, допомагаючи вдосконалювати висловлювання. Для учнів із нижчим рівнем підготовки передбачено

спрощені завдання, наприклад, заповнення пропусків у готових діалогах, тоді як для більш підготовлених – створення власних сценаріїв.

Заключний етап

На завершення гри учні беруть участь у рефлексії через онлайн-форму в Google Forms, де відповідають на запитання: «Що нового я дізнався про ввічливе спілкування? Як мені допомогли цифрові інструменти?» Учитель також проводить коротку онлайн-дискусію, використовуючи функцію опитування в Zoom, щоб оцінити рівень залученості учнів і їхнє розуміння теми. Для закріплення матеріалу учням пропонується створити цифрову презентацію в Canva, де вони ілюструють приклади ввічливого спілкування в бібліотеці, додаючи зображення чи короткі описи.

Примітка

Гра «Віртуальна бібліотека» є гнучкою та адаптується до інших тем, таких як «В онлайн-магазині», «В цифровій поліклініці» чи «В інтернет-перукарні». Для цього вчитель змінює контекст і візуальні матеріали на відповідній платформі, зберігаючи структуру діалогів і акцент на ввічливому спілкуванні. Наприклад, у темі «В онлайн-магазині» учні можуть створювати діалоги між покупцем і продавцем.

Обладнання та цифрові інструменти

- **Платформи для відеоконференцій:** Zoom або Microsoft Teams для бесід і рольових ігор.
- **Інтерактивні дошки:** Jamboard для створення асоціативних карт.
- **Освітні додатки:** Kahoot для вікторин, Classcraft для квестів, LearningApps для вправ із вибору фраз.
- **Інструменти для створення контенту:** Canva для презентацій, Clipchamp для відеороликів, Google Docs для письмових завдань.

- **Платформи для організації та зворотного зв'язку:** Google Classroom для шаблонів і завдань, Padlet для коментарів, Google Forms для рефлексії.
- **Додаткові ресурси:** цифрові словники ввічливих слів, онлайн-картки з прикладами діалогів, віртуальні тури бібліотеками (наприклад, через Google Arts & Culture).

Очікувані результати

Гра сприяє розвитку комунікативної компетентності через практику ввічливого спілкування в цифровому середовищі, вдосконалення навичок діалогічного мовлення, збагачення словникового запасу та виховання мовленнєвого етикету. Учні вчаться співпрацювати в онлайн-групах, аналізувати власну комунікацію та використовувати цифрові інструменти для творчого самовираження. Активне використання мережевих технологій робить гру сучасною та привабливою, сприяючи мотивації до навчання та підготовці учнів до ефективної взаємодії в цифровому суспільстві.

Д/г «Садівники»

Мета: Вчити підтримувати розмову на запропоновану тему та узгоджувати прикметники з іменниками в онлайн-форматі.

Хід гри:

Учні працюють у парах, обираючи цифрові картки з зображеннями фруктових дерев. Вони ведуть діалог:

- Я посаджу яблуню.
- А я посаджу грушу.
- У мене виростуть соковиті, солодкі, червонобокі.
- А в мене виростуть духмяні, жовті, смачні груші.
- Я приготую яблучний пиріг.

- А я зварю грушеве варення.

Вчитель стежить за виконанням; якщо учень не припускається мовних помилок, він «посаджує» дерево в цифровому симуляторі. Виграє той, хто посадить більше дерев.

Окрім того, для розвитку комунікативної компетентності учнів використовувалися стратегії розвитку критичного мислення, адаптовані до мережевих технологій (Додаток Ж):

1. Технологія «Фішбон»

Ця стратегія допомагає учням «розбити» проблему на причини та аргументи в онлайн-форматі. Візуальне зображення створюється на інтерактивній дошці, схоже на «рибну кістку» або ялинку.

2. «Асоціативний куш»

(Етапи актуалізації і рефлексії)

- Ключове слово чи фразу записують у центрі онлайн-дошки.
- Учні додають асоціації в реальному часі.
- Використовують знаки питання для невизначеностей.
- Записують усі ідеї протягом заданого часу.

3. «Шість капелюшків мислення»

Метод Едварда де Боно адаптовано для онлайн-середовища. Кожен колір капелюха (білий, червоний, чорний, жовтий, зелений, блакитний) представляє режим мислення, який учні обирають у віртуальному просторі для аналізу теми.

4. Технологія «Порушена послідовність»

Технологія «Порушена послідовність» адаптована до мережевих технологій для розвитку комунікативної компетентності та критичного мислення молодших школярів у процесі групової взаємодії. Мета гри полягає у вдосконаленні навичок аналізу тексту, встановлення логічних зв'язків між його частинами, розвитку діалогічного мовлення та співпраці

через цифрові платформи. Використання сучасних мережових інструментів дозволяє створити інтерактивне, мотивуюче та безпечне середовище, де учні вчаться аргументувати свою позицію, слухати інших і працювати в команді, використовуючи цифрові ресурси для комунікації та творчого самовираження.

Хід гри

Підготовчий етап

Гра розпочинається з короткої онлайн-бесіди, проведеної через платформу для відеоконференцій, наприклад, Zoom або Microsoft Teams. Учитель використовує функцію демонстрації екрана, щоб представити короткий текст (4–6 речень), який відповідає віковим особливостям учнів 2-го класу та темі уроку, наприклад, «Як тварини готуються до зими» чи «Подорож у казковий ліс». Учитель пояснює завдання: учні в групах повинні відновити правильну послідовність речень тексту, який надається в розрізненому вигляді. Для підвищення мотивації використовується інтерактивна дошка, наприклад, Jamboard, де учні спільно створюють асоціативну карту, пов'язану з темою тексту (наприклад, додають стікери з назвами тварин чи елементами казки). Це допомагає активізувати попередні знання та налаштувати учнів на групову роботу.

Основний етап

Учні розподіляються на малі групи (3–4 особи) за допомогою функції випадкового вибору в платформі ClassDojo або через breakout rooms у Zoom. Кожна група отримує доступ до спільного документа в Google Docs, де подано набір речень тексту в порушеній послідовності. Наприклад, для тексту «Як тварини готуються до зими» речення можуть бути такими:

1. Їжачок збирав яблука та гриби.
2. Зима наближалася, і тварини готувалися до холодів.
3. Білка ховала горіхи в дуплі.

4. Їжачок заснув у своїй норі до весни.

Групи працюють у реальному часі, перетягуючи речення в правильному порядку за допомогою функції drag-and-drop у Google Slides або використовуючи інтерактивні картки на платформі LearningApps. Кожна група фіксує свою версію послідовності в спільному цифровому зошиті (Google Docs або OneNote), додаючи коротке пояснення, чому вони обрали саме таку послідовність. Наприклад, учні можуть написати: «Спочатку йде речення про наближення зими, бо воно вводить тему». Це сприяє розвитку критичного мислення та аргументації.

Для підтримки комунікативної взаємодії кожна група використовує чат у Microsoft Teams або Zoom для внутрішнього обговорення. Учитель модерує процес, надаючи підказки через коментарі в документі або короткі відеоінструкції, завантажені на Google Classroom. Для учнів із нижчим рівнем підготовки передбачено спрощені завдання, наприклад, відновлення послідовності лише трьох речень, тоді як для більш підготовлених – додавання власного речення до тексту, яке логічно його доповнює.

Щоб зробити гру більш інтерактивною, використовується платформа Kahoot для швидкої вікторини після завершення групової роботи. Учні відповідають на запитання, пов'язані з логікою тексту, наприклад: «Яке речення має бути першим, щоб текст мав логічний початок?» або «Чому речення про сон їжачка йде останнім?». Правильні відповіді додають бали до командного рейтингу, що мотивує учнів до активної участі.

Заключний етап

Після завершення групової роботи проводиться спільне онлайн-обговорення через Zoom, де кожна група презентує свою версію послідовності тексту, використовуючи функцію демонстрації екрана для показу свого цифрового зошита. Учитель разом з учнями перевіряє

правильність послідовності, акцентуючи увагу на логічних зв'язках між реченнями. Для закріплення матеріалу учні створюють короткі відеоролики в Clipchamp, де зачитують відновлений текст із виразною інтонацією, додаючи ілюстрації, створені в Canva. Ці відео завантажуються на платформу Padlet, де однокласники залишають коментарі, оцінюючи чіткість і виразність читання, а також правильність послідовності.

Рефлексія проводиться через онлайн-форму в Google Forms, де учні відповідають на запитання: «Що допомогло тобі відновити послідовність тексту? Чи було зручно працювати в групі через онлайн-платформу?». Учитель також використовує функцію опитування в Zoom, щоб оцінити, наскільки учні зрозуміли логіку тексту та як вони оцінюють свою групову взаємодію. Для додаткового закріплення учням пропонується створити власний короткий текст (3–4 речення) на схожу тему в Google Docs, який потім розрізається на частини для іншої групи, повторюючи цикл гри.

Примітка

Технологія «Порушена послідовність» є універсальною та може адаптуватися до інших тем, таких як «Опис дня в школі», «Подорож до міста» чи «Як ростуть рослини». Для цього вчитель змінює текст і контекст, зберігаючи структуру гри та акцент на логічному аналізі й комунікативній взаємодії. Наприклад, у темі «Опис дня в школі» учні можуть відновлювати послідовність подій дня, використовуючи Trello для організації речень або Quizlet для вправ із вибору правильного порядку.

Обладнання та цифрові інструменти

- Платформи для відеоконференцій: Zoom або Microsoft Teams для бесід, групової роботи та презентацій.
- Інтерактивні дошки: Jamboard для створення асоціативних карт.

- Освітні додатки: Kahoot для вікторин, LearningApps для інтерактивних карток, Classcraft для квестів.
- Інструменти для створення та редагування контенту: Google Docs для фіксації послідовності, Google Slides для drag-and-drop завдань, Canva для ілюстрацій, Clipchamp для відеороликів.
- Платформи для організації та зворотного зв'язку: Google Classroom для завдань, Padlet для коментарів, Google Forms для рефлексії.
- Додаткові ресурси: цифрові тексти, адаптовані до віку учнів, онлайн-словники для перевірки значення слів.

Очікувані результати

Гра сприяє розвитку комунікативної компетентності через практику аналізу тексту, співпраці в онлайн-групах, аргументації власної позиції та використання ввічливих форм спілкування під час обговорень. Учні вдосконалюють навички логічного мислення, вчаться встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та працювати з інформацією в цифровому форматі. Активне використання мережевих технологій підвищує мотивацію, сприяє розвитку критичного мислення та готує учнів до ефективної комунікації в цифровому суспільстві.

5. «Інсерт»

Індивідуальна робота з самостійним читанням матеріалу в цифровому форматі.

Учні позначають текст у PDF чи онлайн-документі:

- V – відома інформація;
- – нова інформація;
- ? – незрозуміла інформація.

Результати аналізуються під час онлайн-зворотного зв'язку.

6. Технологія «Кубування»

Метод полегшує розгляд різних сторін теми в онлайн-групах. Учні

обирають грані куба (опис, порівняння, асоціація, аналіз, застосування, резюме) на інтерактивній платформі для висловлення думок.

Завершенням впровадження методики стало оцінювання її ефективності через контрольний зріз, який включав аналіз прогресу учнів у розвитку комунікативної компетентності за всіма компонентами в цифровому середовищі.

2.4. Узагальнення результатів дослідження

Для перевірки ефективності розробленої методики, спрямованої на підвищення рівнів сформованості комунікативної компетентності учнів 2-Н класу ОЗО «Софіївсько-Борщагівський ліцей» (35 учнів) із використанням мережевих технологій, проведено підсумковий (контрольний) етап дослідження. На контрольному етапі використано аналогічні діагностичні методики, що й на констатувальному етапі, з урахуванням цифрового формату (спостереження, анкетування, онлайн-методики), за тими ж критеріями, показниками та рівнями сформованості.

Рівні сформованості мотиваційного компонента комунікативної компетентності до та після впровадження методики представлено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Рівні сформованості мотиваційного компоненту комунікативної компетентності учнів 2-Н класу на констатувальному та контрольному етапі дослідження

Рівні	Усі учні (35 осіб)	
	Констатувальний етап	Контрольний етап
Високий	20%	25%

Середній	51,43%	57,14%
Низький	28,57%	17,86%

Дані таблиці свідчать про підвищення мотиваційного компонента: високий рівень зріс із 20% (7 учнів) до 25% (9 учнів), середній — із 51,43% (18 учнів) до 57,14% (20 учнів), а низький знизився із 28,57% (10 учнів) до 17,86% (6 учнів). Результати вказують на зростання мотиваційної готовності учнів до спілкування через мережеві технології та усвідомлення важливості комунікативних умінь.

Рівні сформованості когнітивного компонента комунікативної компетентності представлено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Рівні сформованості когнітивного компоненту комунікативної компетентності учнів 2-Н класу на констатувальному та контрольному етапі дослідження

Рівні	Усі учні (35 осіб)	
	Констатувальний етап	Контрольний етап
Високий	25,71%	31,43%
Середній	42,86%	51,43%
Низький	31,43%	17,14%

Результати показують позитивну динаміку: високий рівень зріс із 25,71% (9 учнів) до 31,43% (11 учнів), середній — із 42,86% (15 учнів) до 51,43% (18 учнів), а низький знизився із 31,43% (11 учнів) до 17,14% (6 учнів). Це

свідчить про розширення знань учнів про особливості онлайн-комунікації та кращу усвідомленість комунікативних норм.

Рівні сформованості діяльнісного компонента комунікативної компетентності представлено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Рівні сформованості діяльнісного компоненту комунікативної компетентності учнів 2-Н класу на констатувальному та контрольному етапі дослідження

Рівні	Усі учні (35 осіб)	
	Констатувальний етап	Контрольний етап
Високий	17,14%	22,86%
Середній	62,86%	65,71%
Низький	20%	11,43%

Дані вказують на покращення: високий рівень зріс із 17,14% (6 учнів) до 22,86% (8 учнів), середній залишився стабільним на 62,86%–65,71% (22–23 учні), а низький знизився із 20% (7 учнів) до 11,43% (4 учні). Учні краще проявляють повагу до думок інших і володіють вербальними та невербальними засобами в цифровому форматі.

Рівні сформованості рефлексивного компонента комунікативної компетентності представлено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Рівні сформованості рефлексивного компоненту комунікативної компетентності учнів 2-Н класу на констатувальному та контрольному етапі дослідження

Рівні	Усі учні (35 осіб)	
	Констатувальний етап	Контрольний етап
Високий	31,43%	37,14%
Середній	48,57%	48,57%
Низький	20%	14,29%

Результати показують зростання: високий рівень зріс із 31,43% (11 учнів) до 37,14% (13 учнів), середній залишився на 48,57% (17 учнів), а низький знизився із 20% (7 учнів) до 14,29% (5 учнів). Учні розвинули рефлексивні навички та саморегуляцію в онлайн-середовищі.

Для узагальнення даних розглянемо загальну динаміку рівнів сформованості комунікативної компетентності учнів 2-Н класу (таблиця 2.10).

Таблиця 2.10

Рівні сформованості комунікативної компетентності учнів 2-Н класу (констатувальний та контрольний етапи експерименту)

Рівні сформованості	Високий		Середній		Низький	
Компоненти	Конст. е	Контр. е	Конст. е	Контр. е	Конст. е	Контр. е

Мотиваційний	20%	25%	51,43%	57,14%	28,57%	17,86%
Когнітивний	25,71%	31,43%	42,86%	51,43%	31,43%	17,14%
Діяльнісний	17,14%	22,86%	62,86%	65,71%	20%	11,43%
Рефлексивний	31,43%	37,14%	48,57%	48,57%	20%	14,29%
Усереднений показник	23,57%	29,14%	51,43%	55,71%	25%	15,18%

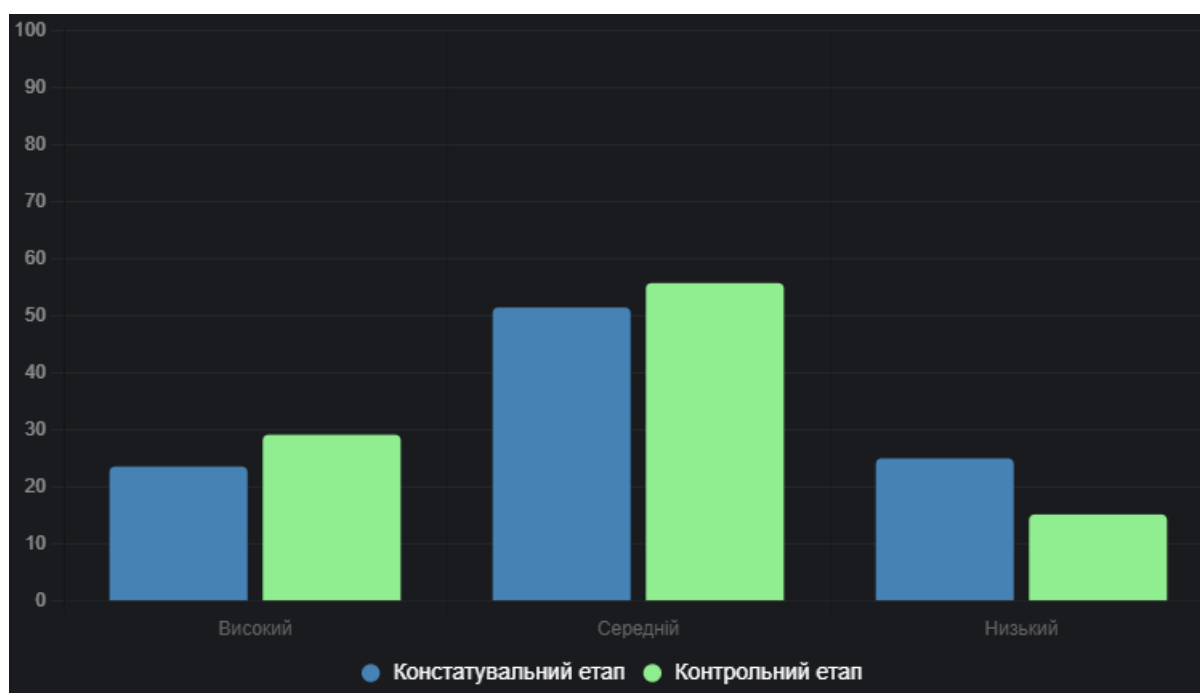

Рис. 2.5 Порівняння результатів дослідження серед учнів 2-Н класу на констатувальному та контрольному етапах експерименту

Результати контрольного етапу підтверджують ефективність методики: усереднений високий рівень зріс із 23,57% до 29,14%, середній — із 51,43% до 55,71%, а низький знизився із 25% до 15,18%. Це свідчить про позитивний вплив мережевих технологій на розвиток комунікативної компетентності.

Педагогічний експеримент показав, що зацікавленість учнів навчальним матеріалом залежить від змісту та форм його впровадження в

онлайн-освітній процес. Комплексний підхід із використанням мережевих технологій сприяє підвищенню ефективності формування комунікативної компетентності.

2.5. Методичні рекомендації щодо формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами мережевих технологій

За результатами проведеного дослідження вважаємо доцільним запропонувати методичні рекомендації щодо формування комунікативної компетентності учнів 2-Н класу ОЗО «Софіївсько-Борщагівський ліцей» (35 учнів) із використанням мережевих технологій. Для успішної роботи з учнями важливо створювати інклюзивне та мотиваційне онлайн-середовище, поважаючи індивідуальні особливості кожного.

У межах вивчення мовно-літературної освітньої галузі доцільно враховувати психолого-педагогічні особливості учнів і реалізувати розвивально-освітню спрямованість навчання через цифрові платформи. Учні потребують гнучкості в темпі навчання та різноманітності видів діяльності в онлайн-форматі. Без адаптації навчального процесу до цифрового середовища засвоєння комунікативного матеріалу може бути ускладненим.

Різний рівень підготовки учнів вимагає диференційованого підходу до формування навичок читання та спілкування. Ця проблема актуальна в методиці навчання грамоти, і її вирішення можливе завдяки сучасним педагогічним технологіям, зокрема технології диференційованого навчання в онлайн-середовищі. Реалізація цього підходу створює комфортні умови навчання, де кожен учень має рівні можливості для розвитку комунікативної компетентності, відчуває успіх і інтелектуальну спроможність, що підвищує продуктивність процесу.

Особливістю комунікативної поведінки учнів може бути труднощі в засвоєнні матеріалу, недостатня мотивація до онлайн-комунікації або

обмежений лексичний запас. Це впливає на їхні комунікативно-пізнавальні здібності та готовність до навчання в цифровому форматі. Тому для підвищення якості освіти необхідно формувати комунікативну компетентність, ключовим складником якої є мовленнєві вміння, що розвиваються через систематичну діяльність у мережевих технологіях. Як і будь-яка компетентність, вона формується через досвід спілкування, зокрема в онлайн-середовищі [6, с. 20].

У процесі навчання через мережеві платформи педагог має спрямовувати зусилля на заохочення ініціативи учнів і будувати заняття так, щоб максимально залучити кожного до спільної віртуальної діяльності. Першому вчителю варто зважати на ключові компоненти Концепції Нової української школи, адаптовані до цифрового навчання:

1. Сучасний зміст освіти, що формує компетентності для успішної соціалізації через онлайн-інструменти.
2. Принцип дитиноцентризму з урахуванням потреб і здібностей учнів у цифровому форматі.
3. Наскрізна інтеграція навчання, виховання та розвитку через мережеві технології, що сприяє формуванню цінностей.
4. Забезпечення самовираження та самореалізації учнів у різноманітних онлайн-діяльностях, розвиток творчих здібностей через диференціацію та інноваційні цифрові методи [31].

Основною вимогою до проведення онлайн-уроків є систематична зміна видів діяльності, щоб уникнути виснаження та підтримувати увагу учнів. Плануючи урок, вчитель має дотримуватися алгоритму, який передбачає чергування активної роботи з відпочинком і використання цифрових засобів наочності (інтерактивні дошки, відео, презентації). Звикання до цього алгоритму сприяє кращій організації та дисципліні учнів.

Хід інтегрованого онлайн-уроку може виглядати так:

1. Повторення вивченого через інтерактивні тести чи відеопитання.
2. Поетапне пояснення нового матеріалу з використанням відеоконференцій.
3. Повторення інструкцій учнями та розмірене виконання завдань у цифрових редакторах.
4. Оцінювання рівня досягнень через онлайн-форми (наприклад, Google Forms).

При побудові уроку необхідно:

- Починайте з завдань для тренування пам'яті та уваги (онлайн-вікторини), складніші завдання розміщуйте в середині, а корекційні вправи (розвиток моторики через відеоінструкції) — наприкінці.
- Використовуйте види діяльності, що викликають емоції та пов'язують знання з життям (онлайн-конкурси, рольові ігри, віртуальні міні-вистави).
- Починайте з повторення попереднього матеріалу з цифровою наочністю (онлайн-картинки, ребуси, відео).
- Для словникової роботи використовуйте цифрові картки: з поняттями для опису, словами-підказками, завданнями чи прикладами. Наприклад, запропонуйте учням записати 10 відомих слів у цифровий зошит і визначити їх усно, а потім виконати практичне завдання на онлайн-дошці.

Пояснення нового матеріалу має відповідати принципу необхідності та достатності: обсяг і зміст спрощуються, діляться на етапи, з виокремленням ключових моментів. Новий матеріал можна подавати через:

- Розповідь у відеоформаті (наукова, доступна, з візуалізацією).
- Самостійне ознайомлення з матеріалом у цифрових підручниках.
- Вступну онлайн-бесіду (за наявності базових знань).

- Чергування бесіди й розповіді.

Якщо тема проста, пояснення проводиться для всіх через відеоконференцію, після чого частина учнів працює самостійно, а інша отримує додаткове пояснення. Якщо спільна робота ускладнена, урок структурується так: пояснення нового матеріалу через онлайн-платформу, самостійне повторення вивченого, а потім закріплення з повторним поясненням у доступній формі (з ілюстраціями, поетапно).

Завдання для перевірки знань мають бути поетапними з чітким алгоритмом: письмові — у вигляді цифрових карток із опорними словами, малюнками чи схемами; усні — з декламацією задачі та повторенням учнями. Оцінка включає:

- Використання індивідуальних онлайн-рейтингів (цифрове портфоліо).
- Орієнтацію на позитивні досягнення.
- Перегляд і корекцію невдалих завдань без публічних оцінок чи змагань.

У режимі онлайн-навчання варто надавати перевагу інтегрованим програмам із широким використанням мережевих технологій. Для цього доцільно реалізовувати тематичне навчання (онлайн-тижні, декади) з урахуванням інтересів учнів, будуючи взаємодію на засадах партнерства та відповідальності за спільний результат у віртуальному просторі.

Отже, ефективне формування комунікативної компетентності через мережеві технології потребує систематичного впливу на розум, почуття й волю учнів. Реалізація освітньої, розвивальної та виховної функцій має забезпечувати комплексний підхід до формування гармонійно розвиненої особистості молодшого школяра.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ II

Другий розділ дослідження присвячено розробці та експериментальній перевірці ефективності методики формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами мережевих технологій.

Експериментальна робота, що передбачала розробку та перевірку ефективності методики, проводилася на базі ОЗО «Софіївсько-Борщагівський ліцей» у 2-Н класі, де навчається 35 учнів. Структура експериментального дослідження складалася з трьох етапів:

- **I етап (констатувальний):** встановлено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Опрацьовано теоретичний матеріал, проаналізовано поняття «компетентність» і «комунікативна компетентність» у науковій літературі. Розроблено критерії, показники та рівні розвитку комунікативної компетентності з урахуванням мережевих технологій. Проведено моніторинговий зріз для визначення рівня розвитку комунікативної компетентності учнів. За результатами констатуючого експерименту переважали учні з середнім та низьким рівнем сформованості комунікативної компетентності, що вказує на необхідність розробки та впровадження методики з використанням цифрових інструментів для підвищення цього рівня.
- **II етап (формувальний):** проаналізовано результати моніторингового зрізу в контрольній та експериментальній групах, виявлено причини, що впливають на рівень розвитку комунікативної компетентності. На цьому етапі розроблено та апробовано методику формування комунікативної компетентності з використанням мережевих технологій для всіх учнів 2-Н класу.

- **III етап (контрольний):** здійснено контрольний зріз, проведено аналіз та узагальнення отриманих результатів.

На формувальному та, особливо, контрольному етапах експерименту стало очевидним, що цілеспрямована робота з розвитку комунікативної компетентності через мережеві технології значно підвищила рівень її сформованості серед учнів. Результати свідчать про ефективність цього підходу.

Педагогічний експеримент показав, що зацікавленість учнів навчальним матеріалом залежить від змісту та форм його впровадження в онлайн-освітній процес. Комплексний підхід із використанням мережевих технологій сприяє підвищенню ефективності формування комунікативної компетентності.

За результатами дослідження запропоновано методичні рекомендації щодо формування комунікативної компетентності учнів засобами мережевих технологій.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено теоретичне узагальнення та практичне вирішення актуальної проблеми формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами мережевих технологій. Результати проведеного дослідження дозволяють зробити такі висновки:

Теоретичне підґрунтя. З'ясовано, що комунікативна компетентність є інтегральною якістю особистості, яка охоплює сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для ефективної взаємодії. В умовах цифровізації освіти та впровадження стандартів НУШ ця компетентність набуває нових ознак, включаючи цифрову грамотність та етикет онлайн-спілкування. Визначено структуру компетентності, яка складається з чотирьох взаємопов'язаних компонентів: *мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного.*

Потенціал мережевих технологій. Доведено, що використання таких інструментів, як Google Classroom, Zoom, Kahoot, Padlet, Canva, створює унікальне інтерактивне середовище. Вони дозволяють подолати часові та просторові обмеження, знизити психологічні бар'єри (сором'язливість) та підвищити мотивацію учнів через гейміфікацію. Водночас виявлено необхідність балансу між віртуальною та реальною взаємодією для збереження емоційного контакту.

Діагностика стану проблеми. Констатувальний етап експерименту (на базі 2-Н класу ОЗО «Софіївсько-Борщагівський ліцей») виявив, що на початку дослідження переважали середній (51,43%) та низький (25%) рівні сформованості комунікативної компетентності. Учні мали труднощі з аргументацією думки, дотриманням етикету в чатах та саморегуляцією.

Розробка та впровадження методики. На формувальному етапі було реалізовано авторську методику, що включала:

Ігрові технології («Віртуальна бібліотека», «Телевізійне інтерв'ю», «Цифровий календар»), спрямовані на розвиток діалогічного та монологічного мовлення.

Інтерактивні вправи з використанням онлайн-дошок та сервісів для створення контенту.

Стратегії критичного мислення («Фішбон», «Кубування»), адаптовані до онлайн-формату.

Ефективність дослідження. Результати контрольного зрізу підтвердили дієвість запропонованої методики. Зафіксовано позитивну динаміку за всіма компонентами:

- Кількість учнів з **високим рівнем** зростає з **23,57% до 29,14%**.
- Кількість учнів з **низьким рівнем** зменшилася з **25% до 15,18%**.
- Показник середнього рівня стабілізувався на позначці **55,71%**.

Практична значущість. Розроблені методичні рекомендації, сценарії цифрових ігор та адаптовані вправи можуть бути використані вчителями початкових класів для організації ефективного дистанційного або змішаного навчання. Доведено, що системне використання мережевих технологій сприяє не лише мовленнєвому розвитку, а й успішній соціалізації молодших школярів у цифровому суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева О. Р., Курліщук І. І. Формування навичок ефективного спілкування першокласників засобами дидактичної гри в умовах Нової української школи. *Vector of modern pedagogical and psychological science in Ukraine and EU countries : Collective monograph. Riga : Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2020. С. 1-22. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-37-2.1.1>.*
2. Аргіропулос Д., Тарнавська Н. *Інклюзивна педагогіка : навч. посіб. для науково-педагогічних працівників, студентів закладів вищої освіти. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2020. 248 с.*
3. Безкорвайна О. В. Актуальні аспекти комунікативної компетенції студентів ВНЗ. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». 2012. Вип. 25. С. 142–145.*
4. Бібік Н. М. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти. *Початкова школа. 2010. № 9. С. 1–4.*
5. *Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь, 2009. 1736 с.*
6. Вольфовська Т. Комунікативна компетентність молоді як одна із передумов досягнення життєвої мети. *Шлях освіти. 2017. № 3. С. 13–16.*
7. Дмитренко Н., Столярчук О., Федорець М. Формування комунікативної компетентності учнів початкової школи на уроках мовно-літературної освітньої галузі в умовах

дистанційного навчання *.Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. Вип. 2 (4). С. 207–213.

8. Дубовик С. Г., Наумець В. В. Формування комунікативних умінь молодших школярів методом сторітеллінгу *.Молодий вчений*. 2020. Вип. 81. С. 81–85.

9. Закон України «Про освіту» : від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 29.09.2025).

10. Жуковський В. Роль учителя у процесі формуванні комунікативної компетентності молодших школярів на основі структурного підходу до особистості *.ScienceRise : Pedagogical Education*. 2017. Вип. 12 (20). С. 48–54.

11. Кліш П. А., Хом'як А. П. Комунікативні вміння й навички як важлива складова професіоналізму педагога *.Педагогічний пошук*. 2017. Вип. 3. С. 15–17.

12. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. *Інклюзивна освіта : від основ до практики : монографія*. Київ : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

13. *Концепція Нової української школи*. Київ, 2016. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html> (дата звернення: 29.09.2025).

14. Копелюк С. Формування комунікативної компетентності учнів початкової школи на уроках літературного читання *.Гірська школа Українських Карпат*. 2015. Вип. 12–13. С. 163–165.

15. Корніяка О. М. Сучасні підходи до вивчення комунікативної компетентності особистості *.Проблеми сучасної психології* : зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2009. Вип. 3. С. 294–316.
16. Кохно Т. Н. Комунікативно-мовленнєві завдання як компонент змісту підручника української мови для ЗЗСО з навчанням мовами національних меншин *.Проблеми сучасного підручника* : зб. тез міжнар. наук.-практ. конф., 14 травня 2019 р. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 65–67.
17. Малишевська І. А. Етимологія поняття діти з особливими освітніми потребами *.Освіта осіб з особливими потребами* : шляхи розбудови. 2015. Вип. 9. С. 66–73.
18. Моїсеєва Т. Мовленнєво-комунікативний розвиток школярів на уроках словесності *.Дивослово*. 2011. Вип. 5. С. 2–5.
19. Новак М. Теоретичні основи формування комунікативної компетентності молодших школярів *.Початкова школа*. 2014. Вип. 2. С. 56–58.
20. Пироженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дитини як фактор вибору стратегії міжособистісного спілкування *.Актуальні проблеми психології* : зб. наук. пр. Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2019. Т. 4. Вип. 15. С. 4–20.
21. Подановська Г. В. Формування комунікативної компетентності молодших школярів на основі взаємозв'язку

уроків літературного читання та роботи з дитячою книжкою : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2021. 210 с.

22. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови : метод. посіб. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с.

23. Попова О. І., Лесик А. С. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування комунікативної компетентності учнів *.ScienceRise : Pedagogical Education*. 2018. Вип. 2. С. 21–24.

24. Попович Л. Формування комунікативної компетентності молодших школярів *.Початкова школа*. 2015. Вип. 1. С. 52–54.

25. Савчук О. Ю., Савчук С. Г. Формування комунікативних компетентностей учнів початкової та середньої школи на уроках української мови *.Методика викладання української мови в сучасній школі : теорія та практика : матер. всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 31 березня 2020 р. Харків : Центр прогресивної освіти «Генезум», 2020. С. 25–31.*

26. *Словник-довідник з української лінгводидактики* : навч. посіб. / за ред. М. І. Пентилюк. Київ : ІМФЕ ім. М. М. Максимовича НАН України, 2015. 320 с.

27. Соняк Н. Л. Дидактичні умови формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі роботи з текстом : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Луцьк – Тернопіль, 2018. 254 с.

28. Третяк Н. В., Мартіна О. В. Формування комунікативної компетентності молодших школярів на основі смислового

сприйняття твору *.Педагогічна освіта* : теорія і практика. 2022. Вип. 32. С. 176–187.

29. Цікало О. Шляхи активізації комунікативної діяльності молодших школярів *.Інновації в початковій освіті* : досвід, виклики сьогодення, перспективи : матер. III наук.-практ. інтернет-конф. здобувачів другого (магістер.) рівня вищ. освіти ф-ту початк. навчання. Харків, 2023. С. 107.

30. Швед М. *Основи інклюзивної освіти* : підручник. Львів : Український католицький університет, 2015. 360 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Діагностична анкета для визначення рівнів сформованості мотиваційного компоненту комунікативної компетентності учнів початкових класів

Шановні другокласники 2-Н класу!

Просимо Вас відповісти на кілька питань. Дякуємо за об'єктивні відповіді.

1. Які твої улюблені предмети у школі?

2. Як ти ставишся до уроків мови та читання в онлайн-форматі?

А) дуже подобається

Б) не подобається

В) байдуже

Г) вимагає багато підготовки і наполегливості

Д) дуже важкий і складний предмет

Е) подобається, але не завжди розумію

Є) _____

3. Вивчати українську мову в школі хочу тому, що

А) цікаво на онлайн-уроках

Б) заставляють батьки

В) змушують вчителі

Г) необхідний предмет у житті

Д) подобається вчитель

Е) _____

4. Вивчати мову в школі не хочу тому, що

А) не цікаво на онлайн-уроках

Б) нічого не розумію

В) не подобається вчитель

Г) непотрібний предмет

Д) лінуюся вчитися

Е) _____

5. Серед запропонованих тверджень обери, ті які тобі найбільше підходять

1. Навчаюся тому, що на онлайн-уроках мені цікаво.
2. Навчаюся тому, що змушують батьки.
3. Навчаюся тому, що хочу одержувати гарні оцінки.
4. Навчаюся для того, щоб підготуватися до майбутньої професії.
5. Навчаюся тому, що в наш час навчаються всі, неосвіченим нині бути не можна.
6. Навчаюся тому, що хочу завоювати авторитет серед товаришів по навчанню.
7. Навчаюся тому, що подобається дізнаватися про нове в цифровому форматі.
8. Навчаюся тому, що подобається вчитель.
9. Навчаюся тому, що хочу уникнути поганих оцінок і неприємностей.
10. Навчаюся тому, що хочу більше знати.
11. Навчаюся тому, що люблю мислити, думати, міркувати в онлайн-середовищі.
12. Навчаюся тому, що хочу бути в класі першим учнем.

Додаток Б

Діагностична методика для визначення рівнів сформованості когнітивного компоненту комунікативної компетентності учнів початкових класів

Методика «Віртуальна ранкова зустріч»

- **Мета:** Визначення в учнів 2-Н класу здатності висловлювати свою точку зору, чути відмінні думки інших людей і аналізувати їх у цифровому середовищі.
- **Інструкція проведення:** Віртуальна ранкова зустріч проводиться на початку дня через відеоконференцію (наприклад, Zoom чи Google Meet) між учнями 2-Н класу та педагогом. Учні розміщуються в онлайн-кімнаті, де кожна дитина вітається з іншими через камеру чи чат, після чого впродовж короткого часу ділиться власним досвідом у текстовому чи усному форматі. Товариші з повагою слухають, ставлять запитання через чат або мікрофон і коментують у віртуальному колі.

Додаток В

Діагностична методика для визначення рівнів сформованості діяльнісного компоненту комунікативної компетентності учнів початкових класів

Методика «Цифровий акваріум»

- **Мета:** Виявлення критичного мислення, вміння вести дискусію та емоційного реагування в онлайн-форматі.
- **Інструкція виконання:** Цей формат роботи дозволяє учням розглядати питання чи тексти з різних точок зору в цифровому середовищі. По-перше, задайте вектори думок кільком групам через онлайн-платформу (наприклад, Miro чи Padlet). Наприклад, клас може аналізувати історичного персонажа чи художній твір, розглядаючи рішення з різних перспектив: вік, досвід, вплив оточення, політичні погляди тощо. Це тип групового онлайн-обговорення з двома протилежними позиціями. Одна група відстоює свою точку зору в чаті чи відеоконференції, тоді як інша виступає слухачами та спостерігачами. Потім групи міняються ролями. Мета — заохотити учнів слухати опонентів, ставити питання через цифровий інструмент і переосмислювати аргументи або продовжувати відстоювати власну позицію після обміну думками.

Додаток Г

Діагностична методика для виявлення рівнів сформованості рефлексивного компонента комунікативної компетентності молодших школярів

Методика «Створення онлайн-правил класу»

- **Мета:** Виявлення в учнів 2-Н класу рефлексивних навичок та здатності самостійно керувати власною поведінкою і приймати рішення під керівництвом вчителя в цифровому форматі.
- **Урок 1 (Інструкція):**

Учитель представляє проєкт і план чотирьох уроків через відеоконференцію. Вчитель виступає модератором обговорення теми «прав та обов'язків» у віртуальному класі. Для натхнення учнів використовуються наступні завдання:

- Назвіть кілька прав, які ви маєте в класі, на шкільному подвір'ї чи в сім'ї. Пригадайте права дітей, про які ви чули!
 - Ці права працюють, якщо їх поважають інші. Кожне право має відповідний обов'язок — як для інших, так і для нас! Наведіть приклади.
- Клас ділиться на три, шість або дев'ять груп через цифрову платформу (наприклад, Breakout Rooms). У кожній групі (не більше п'яти учнів) призначається доповідач. Учні пояснюють у чаті, як обирали доповідача. Кожна група отримує цифровий аркуш (наприклад, у Google Docs), розділений на три частини. У верхній частині учні записують права кожної особи (включаючи вчителя) у класі, нумеруючи пропозиції. Учні рефлексують: «Як добре ви виконали завдання? Що допомагало? Що заважало?» Відповіді фіксуються в чаті. Аркуш передається наступній групі (А до В, В до С, С до А) у цифровому форматі.

Кожна група оцінює список прав попередньої групи, обговорюючи питання: «Які обов'язки відповідають цим правам? Як поводитися, щоб їх поважати?» Наприклад, право «Кожен має право бути почутим» відповідає обов'язку «У нас є обов'язок вислухати». Використовуючи ті ж номери, групи записують обов'язки в другій частині аркуша. Наприкінці уроку вчитель збирає напрацювання для аналізу перед наступним заняттям.

● **Урок 2 (тривалістю приблизно 1 ½ уроки):**

Учитель модерує онлайн-дискусію про «правила» з використанням прикладів (правила в спорті, класі, дорожньому русі), задаючи питання:

- Що доброго в правилах? Що дратує?
- Коли я радий правилам? Що мене сердить?
- Хто встановлює правила? Хто контролює їх виконання?

Як стимул для початку чи підсумку використовується текст (наприклад, «Дисципліна і порядок у демократичній державі та школі») в цифровому форматі.

Додаток Д

Тема

Іменник як частина мови

Мета

- Ознайомити учнів 2-го класу з поняттям "іменник".
- Навчити розпізнавати іменники серед інших слів, ставити запитання "хто?" і "що?".
- Розвивати вміння класифікувати іменники (істоти/неістоти).
- Формувати комунікативні навички через інтерактивні вправи.
- Виховувати інтерес до української мови.

Тип уроку

Засвоєння нових знань (очний з інтеграцією цифрових технологій).

Обладнання

- Інтерактивна дошка.
- Планшети/ноутбуки з доступом до Kahoot, Wordwall, Google Classroom.
- Фізичні та цифрові картки з іменниками.
- Фішки або віртуальні літери для вправ на моторику.

Форми роботи

Фронтальна, групова, парна.

Методи роботи

Словесні, наочні (інтерактивні), практичні, ігрові.

Хід уроку

1. Організація класу. Настрій на роботу (3 хв)

- Вчитель: «Добрий день, діти! Посміхніться один одному, сідайте зручно. Сьогодні ми відкриємо щось нове про слова!»
- На інтерактивній дошці питання: «Які слова називають предмети чи істот?» Учні відповідають усно або через швидке опитування в Kahoot.

2. Актуалізація опорних знань (5 хв)

- Вчитель: «Ми вже знаємо про дієслова — слова, що означають дії. А сьогодні поговоримо про слова, які називають предмети чи істот.»
- На дошці слова: "собака", "стрибати", "веселий". Запитання: «Яке слово зайве? Чому?» (Відповідь: "стрибати" — це дія).

3. Вивчення нового матеріалу (15 хв)

Оголошення теми

- Вчитель: «Сьогодні ми вивчаємо іменник — слова, що називають людей, тварин, предмети, явища. Вони відповідають на питання "хто?" або "що?".» (Слайд на дошці).

Пояснення

- Гра "Хто? Що?": На інтерактивній дошці слова: "дівчинка", "стіл", "вітер". Учні визначають питання для кожного слова, перетягуючи їх у відповідні колонки.
- Класифікація: Вчитель пояснює: «Іменники поділяються на істоти (хто?) і неістоти (що?).» Учні розподіляють слова (кішка, сонце, хлопчик) у дві групи на дошці або в Google Slides.
- Робота з підручником: Читання короткого тексту (наприклад, "Сонце світить. Пташка співає.") і виділення іменників кольором через Google Docs.

4. Фізпауза (3 хв)

- Учні імітують іменники: "пташка" — махають руками, "дерево" — стоять і гойдаються.
- У парах обирають іменник із Wordwall і показують його пантомімою.

5. Закріплення матеріалу (15 хв)

- Робота в зошиті: Записати 3 іменники з тексту, підкреслити їх.
- Онлайн-гра (Kahoot): Учні обирають іменники серед слів ("книга", "білий", "йти").

- Групова робота: У Google Slides кожна група складає 2 речення з іменниками (наприклад, "Кіт спить. Сонце гріє.").
 - Моторика: Скласти слово "м'яч" із віртуальних літер на дошці (Miro).
6. Підсумок і рефлексія (4 хв)
- Питання: «Що таке іменник? Які питання до нього ставимо? Назви приклади.»
 - Учні відповідають, вчитель записує на дошці.
 - Рефлексія: «Що вам найбільше сподобалось на уроці?» (усно або стікери в Google Classroom).

Очікувані результати

Учні:

- Знають, що таке іменник і на які питання він відповідає.
- Вміють розпізнавати іменники в тексті.
- Класифікують іменники на істоти й неістоти.
- Активно спілкуються, використовуючи цифрові інструменти.

Додаток Е

Система вправ та ігор для розвитку комунікативної компетентності учнів 2-го класу через мережеві технології

№ п/п	Назва гри	Мета	Опис ігрових дій
1	Д/г «Віртуальна бібліотека»	Закріплювати знання правил вживання ввічливих слів прохання та подяки. Розвивати комунікативну компетентність у цифровому форматі.	Вчитель проводить онлайн-бесіду через відеоконференцію (Zoom/Google Meet): «Що можна побачити в бібліотеці? Чим займаються відвідувачі? Хто працює в бібліотеці?» Учні розігрують діалог бібліотекаря з читачем у Breakout Rooms або чаті. Примітка: Аналогічно можна проводити за темами «Віртуальний магазин», «Онлайн-лікарня», «Цифрова перукарня» тощо.
2	Д/г «Онлайн-телефонна розмова»	Спонукаючи учнів до діалогу по телефону в цифровому середовищі, дотримуючись правил культурного	Вчитель пропонує розіграти діалог по телефону через віртуальний інструмент (наприклад, симуляція дзвінка в чаті чи відеозв'язку). Учні виступають за того, хто телефонує, а вчитель — за того, хто відповідає. Помилки

		спілкування.	<p>обговорюються колективно в чаті.</p> <p>Приклади діалогів:</p> <p>- «Поклич друга до телефону» (Алло! Доброго дня! Це Микита. Я хотів би поговорити з Сашком. Чи вдома він? — Так, Сашко вдома. Покличте його, будь ласка. — Гаразд, зараз покличу. — Дякую.)</p> <p>- «Подруги немає вдома» (Алло! Доброго дня! Вас турбує Аліна... — Перекажіть Юлі, будь ласка, щоб вона мені зателефонувала. — Добре, Аліно, перекажу. — Дякую. До побачення.)</p> <p>- «Дзвінок мамі на роботу» (Алло! Доброго дня. Покличте, будь ласка, Олену Петрівну. Це вас турбує Максим, її син. — Зараз, Максиме, зачекай хвилинку. — Дякую.)</p>
3	Д/г «Де був Іванко?»	Розвивати комунікативну компетентність, активізувати словник у віртуальному	Вчитель (ведучий) веде діалог через відеоконференцію. Приклад: «Іванко зайшов до школи. Вадиме, вгадай, до якої кімнати зайшов Іванко? — Ця кімната велика і світла? — Так, велика і світла. —

		просторі.	<p>У ній діти співають і танцюють? — Так, це музична зала.» Учень, який відгадав, стає ведучим і пропонує нове місце (наприклад, онлайн-клас).</p> <p>Примітка: Іванко може побувати в онлайн-поліклініці, віртуальній школі тощо.</p>
4	Вправа «Що було потім?»	<p>Закріплювати вміння правильно вживати звернення.</p> <p>Розвивати комунікативну компетентність.</p>	<p>Учні розміщуються в віртуальному півколі (відеоконференція). Вчитель (ведучий) «передає» віртуальний камінець (іконка в чаті) і промовляє: «Є у мене камінець. Кому його дати? На запитання моє буде Оля відповідати. Олю, сьогодні понеділок. Який день тижня буде завтра?» Оля відповідає: «Завтра буде вівторок, а який день буде потім?» (передає камінець наступному). Вправа триває.</p>

5	Д/г «Цифровий календар»	Вчити формулювати запитання, зв'язно відповідати на них у цифровому форматі.	У грі беруть участь 7 учнів. Картки-символи «дні тижня» (зображення) розподіляються через онлайн-платформу (наприклад, Padlet) лицьовою стороною вниз. На слова вчителя: «Дні тижня, сюди йдіть та про себе розкажіть», учні «розташовуються» по порядку в чаті. Вчитель починає: «Ти хто? — Я перший день тижня — понеділок. — Розкажи про себе.» Бесіда триває, учні визначають найкращий опис у чаті. Примітка: Можна використовувати теми «Пори року», «Частини доби» в цифровому форматі.
6	Д/г «Віртуальне телевізійне інтерв'ю»	Вчити учнів звертатися до інших із запитаннями, відповідати на поставлені в онлайн-середовищі.	Обирають ведучого-тележурналіста (спочатку вчитель) через відеоконференцію. Приклад: «Доброго дня, шановні телеглядачі! Ми на гостинах у Софіївсько-Борщагівському ліцеї. Скажи, будь ласка, як тебе звати? — Я – Тарас. — Тарасе, в тебе велика сім'я? — Ні. Тато, мама і

			<p>я...» Запитання залежать від словникового запасу.</p> <p>Примітка: Теми — «Моя школа», «Моє рідне місто» у віртуальному форматі.</p>
7	Д/г «Віртуальні садівники»	Вчити підтримувати розмову на запропоновану тему, узгоджувати прикметники з іменниками в цифровому просторі.	<p>Учні працюють парами в Breakout Rooms. Кожний обирає картку з фруктовим деревом (у цифровому альбомі). Діалог: «Я посаджу яблуню. — А я посаджу грушу. — У мене виростуть соковиті, солодкі, червонобокі. — А в мене — духмяні, жовті, смачні груші...»</p> <p>Вчитель оцінює в чаті, «посадка» фіксується в спільному документі.</p> <p>Виграє пара з найбільшою кількістю «дерев».</p>
8	Д/г «Де живе колір?»	Формувати вміння розпитувати в межах теми в онлайн-форматі.	<p>Учні утворюють віртуальне коло (відеоконференція). Ведучий з м'ячем (іконка) кидає його і запитує: «Який твій улюблений колір? — Відгадай. — Твій улюблений колір “живе” в банані? — Ні. — Він “живе” в полуниці? — Так. — Це червоний колір? — Так.» Учні міняються ролями.</p>

9	Д/г «Що потрібно для роботи?»	Вчити ставити запитання та відповідати на них; розвивати комунікативну компетентність у цифровому середовищі.	Учні обирають картку з професією (у Google Slides). Ведучий запитує: «Ким ти працюєш? — Я працюю кухарем. — Що тобі потрібно для роботи? — Плита, стіл, каструля...» Відповіді фіксуються в чаті. Примітка: Зміст залежить від мовленнєвого розвитку.
10	Д/г «Цифрова абевегадейка»	Продовжувати вчити підтримувати розмову, виявляти ініціативу в онлайн-форматі.	Вчитель показує літеру на екрані (наприклад, «З») і запитує: «Що це за літера? — Це літера “З”. — З ким вона дружить? — Із зайчиком. — Що любить їсти? — Зефір...» Відповіді пишуться в чаті, слова починаються з даної літери.

Додаток Ж

Ігрові технології для розвитку комунікативної компетентності учнів 2-го класу 2-Н через мережеві технології

1. Технологія «Цифровий фішбон»

- Слово «фішбон» перекладається як «рибна кістка». Ця стратегія допомагає учням 2-Н класу розбити загальну проблемну тему на причини та аргументи в онлайн-форматі. Візуальне зображення створюється на цифровій дошці (наприклад, Miro чи Jamboard), де структура нагадує «рибну кістку» або вертикальну «ялинку». Учні спільно додають ідеї через чат або пряму взаємодію.

2. «Цифровий асоціативний куц» (Етапи актуалізації і рефлексії)

- **Правила складання:**
 - У центрі онлайн-дошки (наприклад, Padlet) записується ключове слово чи фраза.
 - Учні додають слова чи фрази, які спадають на думку, у віртуальному просторі.
 - Знаки питання ставляться біля невизначених ідей.
 - Усі ідеї фіксуються протягом заданого часу в реальному часі.
- Ця технологія використовується для стимулювання дискусії та рефлексії в чаті чи відеоконференції (Zoom).

3. «Шість цифрових капелюшків мислення»

- Розроблена Едвардом де Боно, ця методика ділить мислення на шість режимів, представлених кольоровими капелюхами, адаптованих для онлайн-середовища. Кожен колір (білий, червоний, чорний, жовтий, зелений, блакитний) символізує певний тип аналізу (факти, емоції, критика тощо). Учні 2-Н класу обирають «капелюх» у віртуальному

інструменті (наприклад, Google Slides) і діляться думками через мікрофон чи чат, змінюючи ролі для структурованого обговорення.

4. Технологія «Порушена послідовність» (робота в групах)

- ➤ Учні отримують текст із реченнями в порушеній послідовності через спільний документ (Google Docs).
- ➤ Їх об'єднують у групи в Breakout Rooms, де кожна пропонує свою послідовність.
- ➤ Текст читається вголос через відеоконференцію, результати перевіряються.
- ➤ Обговорення проводиться в чаті чи спільному просторі.

5. «Цифровий інсерт»

- Індивідуальна робота з самостійним читанням матеріалу в онлайн-форматі. «Інсерт» (від англ. insert — «вставка») передбачає маркування тексту (у PDF чи Google Docs) знаками:
 - V — знаю, згадав;
 - — нова інформація;
 - ? — незрозуміло, питання.
- Учні читають текст, роблять позначки в цифровому документі, а потім діляться думками в чаті.

6. Технологія «Цифрове кубування»

- Цей метод полегшує розгляд різних сторін теми через онлайн-інструменти. Учні 2-Н класу отримують віртуальний куб (наприклад, у Jamboard) із завданнями на гранях (описати, порівняти, застосувати тощо). Вони висловлюють думки в чаті чи мікрофоні, визначаючи, що відомо, і що хочуть дізнатися додатково.

7. Технологія «Цифрова джигсоу-1» (Мозаїка)

- Учні об'єднуються в постійні групи через відеоконференцію. Текст поділяється на логічні частини, які розподіляються між експертними

групами (за номерами чи кольорами в цифровому інструменті, наприклад, Padlet).

- ➤ Експертні групи вивчають свою частину в Breakout Rooms і готуються пояснити її іншим.
- ➤ Кожна дитина сприймає весь текст завдяки обміну в постійних групах, використовуючи чат чи мікрофон.